

OPINNÄYTETYÖ

Vapaaehtoistyöhön kannustamisen keinot pelastuskoiratoiminnassa

Marjo Mattila

Yhteisöpedagogi (AMK)

210 op

Arvioitavaksi jättämisaika

11/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Yhteisöpedagogi (AMK)

Tekijä: Mattila Marjo

Opinnäytetyön nimi: Vapaaehtoistyöhön kannustamisen keinot pelastuskoiratoiminnassa

Sivumäärä: 54 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja: Pitkänen Susanna

Työn tilaaja: Soininen Mika, Suomen Pelastuskoiraliitto ry

Koiran kouluttaminen hälytyskelpoiseksi viranomaistarkastetuksi Virta-koiraksi kestää vuosia. Se vaatii koiran ohjaajalta taitoa ja sitoutuneisuutta, eikä sitä ole mahdollista tehdä yksin vaan siihen tarvitaan ryhmän tukea. Pelastuskoiraliiton vapaaehtoisia hälytyskoirakoita tarvitaan koko ajan lisää viranomaisten toiminnan tueksi. Tästä syystä pelastuskoirayhdistyksiin tarvitaan lisää aktiivisia motivoituneita ja sitoutuneita pelastuskoiraharrastajia, joilla tavoitteena on kouluttaa koirastaan Virta -koira.

Opinnäytetyössä selvitettiin, mikä asiat ihmisiä motivoivat toimintaan ja miten ne vaikuttavat ihmisten sitoutumiseen siihen. Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmällisenä tutkimuksena. Tietopohja rakennettiin pelastuskoiratoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä sekä niiden ominaispiirteistä. Aineistona opinnäytetyössä käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, pelastuskoirayhdistyksen jäsenille tehtyä kyselyä Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajan sekä Päijät-Hämeen paikallistoimikunnan Vapepa-johtajan haastatteluja. Anonyymina toteutetun kyselyn tulokset tallennettiin sähköiseen muotoon, haastattelut litteroitiin.

Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisältöanalyysiä, jossa pelastuskoiraharrastajille tehdyn kyselyn tulokset teemoiteltiin. Analyysin tuloksena syntyi havaintoja seikoista, mitkä vaikuttivat eniten harrastajien motivoitumiseen ja sitoutumiseen sekä positiivisesti että negatiivisesti. Positiivisesti vaikuttavista tekijöistä nousivat eniten esille sisäiseen motivaatioon liittyvät seikat, kuten esimerkiksi pelastuskoiratoiminnan arvot ja halu kehittää itseään. Negatiivisesti motivaatioon vaikuttaviksi seikoiksi nousivat keskustelukulttuurin puute ja me -hengen puuttuminen. Opinnäytetyössä syntyi toimenpide-ehdotuksia pelastuskoiraharrastajien motivaation ja sitoutumisen parantamiseksi.

Aineiston perusteella voidaan todeta pelastuskoiratoiminnan olevan yhteisöllistä ja merkityksellistä, mitkä motivoivat toimimaan yhteisen hyvän eteen. Aikaisempien tutkimuksien mukaisesti pelastuskoiratoiminnasta löytyi paljon muuhun vapaaehtoistyöhön verrattavissa olevia motivaation keinoja.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää eri yhdistyksissä toiminnan kehittämisessä.

Asiasanat: vapaaehtoistyö, motivaatio, vapaaehtoistoiminta, sitoutuminen

ABSTRACT

Bachelor of Humanities
Degree Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

Author: Marjo Mattila
Title: The means of encouraging volunteering in search and rescue dog groups
Number of Pages: 54 and 5 attachment pages
Supervisor: Pitkänen Susanna
Commissioned by: Soininen Mika, Suomen pelastuskoiraliitto ry

Successfully training a dog into an officially approved search and rescue dog is a process that takes several years of hard work, requiring skill and commitment from the dog handler. However, this is not a solitary effort, but requires the support of a dedicated training group. There is increasing demand for volunteer SAR dogs and handlers to provide aid to the K9 units of police forces, and therefore also an increasing need for new active and committed search and rescue dog handlers with a goal to train their dogs into officially approved sar dogs.

The aim of this thesis was to determine the factors that motivate SAR volunteers to commit to this goal. The study was carried out as a mixed methods research. The theoretical part of this work examines volunteer work in general as well as traits specific to SAR volunteering. In addition to a literature review, an anonymous questionnaire was carried out among the members of the Finnish SAR Dog Association. Additionally, interviews of the executive director of the Finnish SAR Dog Association and the regional leader of the Volunteer Search and Rescue Regiment of Päijät-Häme were conducted. The replies to the anonymous questionnaire were obtained and stored in electronic form, and the interviews were transcribed.

A data driven content analysis was conducted, whereby the replies to the questionnaire were categorized by themes. The analysis yielded observations upon the most significant factors that either increased or decreased the motivation and willingness to commit to SAR dog related volunteering. The most important factors increasing motivation were identified as factors of intrinsic motivation, such as self-improvement and the identifying with the values associated with sar dog volunteering. The most important factors decreasing motivation were the perceived lack of a culture of conversation within the associations and training groups, as well as the perceived lack of group spirit. This thesis brought up suggestions as to the improvement of motivation and commitment to volunteering in a SAR dog training group. The data gathered here stresses sar dog volunteering being above all a social and meaningful activity, which in turn motivated working towards the common good. In alignment with earlier research, sar dog volunteering was found to have very similar means of motivation as any other volunteer work. The results of the thesis can be utilised in sar dog associations and training groups in encouraging their members' commitment to the joint efforts of the group in training new sar dogs.

Keywords: voluntary, motivation, volunteer, engagement

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJAN ESITTELY	8
3	KÄSITTEITÄ.....	9
	3.1 Pelastuskoiratoiminta Suomessa.....	9
	3.2 Pelastuskoiratoiminnassa vaikuttavat järjestöt	10
	3.3 Vapaaehtoistoiminta	14
	3.4 Vapaaehtoistoiminnan arvo ja merkitys.....	15
	3.5 Motivaatio ja sitouttaminen vapaaehtoistomintaan	18
	3.6 Oikeudet ja velvollisuudet vapaaehtoistominnassa	21
	3.7 Yhteisöllisyys vapaaehtoistominnassa.....	21
	3.8 Vapaaehtoistominnan haasteet.....	22
4	PELASTUSKOIRATOIMINTA VAPAAEHTOISTYÖNÄ.....	24
5	MENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA.....	25
	5.1 Menetelmät	25
	5.2 Aineiston keruu.....	25
	5.3 Analyysi	26
	5.4 Luotettavuus ja tutkimusetiikka.....	26
6	TULOKSET JA ANALYSOINTI.....	28
	6.1 Perhdytys.....	28
	6.2 Tavoitteet	31
	6.3 Motivaatio	34

6.4 Sitoutuminen.....	38
6.5 Merkityksellisyys.....	43
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	46
7.1 Johtopäätökset.....	46
7.2 Kehittämisehdotukset.....	47
8 REFLEKTIO	50
LÄHTEET	52

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkin sitoutumista vapaaehtoiseen yhdistystoimintaan sekä sitoutumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Aiheenani on pelastuskoiratoiminta. Mitkä tekijät vaikuttavat ihmisten osallistumiseen vapaaehtoistoimintaan? Mitkä seikat vaikuttavat motivoitumiseen ja pelastuskoiratoimintaan sitoutumiseen? Miten Pelastuskoiraliiton yhdistysten toimintaa voisi kehittää niin, että vapaaehtoisena toimivat motivoituisivat ja sitoutuisivat toimintaan vahvemmin?

Pelastuskoiraliiton yksi tavoite on saada lisää sitoutuneita jäseniä ja vahvistaa yhdistysten ja hälytysryhmien toimintaa. Opinnäytetyössä selvitän, miten pelastuskoirayhdistyksissä motivoitutaan ja sitoudutaan toimintaan ja miten tämä vaikuttaa yhdistysten toimintaan. Työn tavoitteena on löytää keinot motivointiin ja sitouttamiseen, ja saataisiinko näillä keinoilla yhdistyksiin lisää sitoutuneita jäseniä. Entä mitkä ovat haasteet vapaaehtoistoimintaan sitoutumiselle? Pelastuskoiratoiminta on vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistyön kenttä ja järjestötyö ovat yhteisöpedagogin näkökulmasta merkittävä toimintaympäristö. Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen lisää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja näiden kehittäminen on yhteisöpedagogin työn ydintä. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää keinoja vapaaehtoistoimintaan sitoutumiseksi pelastuskoiratoiminnassa ja sovellettavaksi muihinkin vapaaehtoistyön muotoihin.

Vapaaehtoistoimintaa tehdään Suomessa paljon. Useampi kuin joka kolmas suomalainen on joskus luovuttanut aikaansa yhteiselle hyvälle toimimalla vapaaehtoisena jossain järjestössä, liikkeessä tai puolueessa (Tennilä 2010). Vapaaehtoistoiminta on yhteiskunnallisesti erityisen tärkeää ja usein sitä tehdään ammattilaisen rinnalla lisäresurssina. Vapaaehtoistoimintaa pidetään hyvin merkityksellisenä ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille. Se auttaa ihmisiä, joiden hyväksi vapaaehtoistyötä tehdään, mutta samalla edistää myös tekijän omaa hyvinvointia, osallisuutta ja merkityksellisyyden tunnetta. (Reuna 2022.) Vapaaehtoistoiminta täyttää myös muun muassa yksilön psykologisten perustarpeiden, yhteenkuuluvuuden, kyvykkyyden, vapaaehtoisuuden sekä toisten auttamisen tyydyttymisen (Martela 2015). Näiden tekijöiden vahvistaminen on vahvasti mukana yhteisöpedagogin toimenkuvassa.

Oma motiivini opinnäytetyön aiheen valitsemiseen on kokemukseni pelastuskoiratoiminnasta yhdeksän vuoden ajalta. Toimin Itä-Hämeen Etsintäkoirat ry:n hallituksen puheenjohtajana ja jälkikoulutuskouluttajana. Osallistun pelastuskoiratoimintaan omien koirien kautta. Nyt mi-

nulla on kaksi koiraa, joista vanhempi, 9-vuotias, on viranomaistarkastettu pelastuskoira ja nuorempi, 1,5-vuotias, on pelastuskoiraharjoittelija. Vanhempaa koiraani käytetään etsinnöissä. Opinnäytetyön aihe on siis minulle sekä tuttu että läheinen.

Pelastuskoiratoiminta kuuluu yhtenä osana Vapaaehtoisen pelastuspalvelun eli Vapepan toimintaan. Useimmiten Vapepa hälytetään kadonneen ihmisen etsintään (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu.fi, 2023). Etsintää tehdään erilaisissa ympäristöissä: maastossa, rakennuksissa, vesistöissä ja raunioilla. Etsintä tehdään isoissa ryhmissä ja kaikkien yhteinen tavoite on löytää kadonnut ihminen. Pelastuskoiratoiminnan tehtävänä on tuottaa koulutettuja ja toimintaan testattuja pelastuskoirakoita ja pelastuskoiraryhmiä käytettäväksi kadonneiden henkilöiden etsinnöissä viranomaisten apuna. (Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023.) Toiminta vaatii paljon yhteistyötä ja aikaa. Pelkästään oman koiran kouluttaminen ei ole pääasia, vaan tärkeä osa toimintaa on myös osallistuminen toisten koirien kouluttamiseen sekä itsensä kehittäminen muun muassa koiran ohjaajana sekä kartturina. Tämä vaatii sitoutumista toimintaan ja toimimista tiiviinä ryhmänä.

Opinnäytetyössä olen tehnyt kyselyn pelastuskoiraharrastajille selvittääkseni heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään niin vapaaehtoistoiminnasta kuin pelastuskoiratoiminnastakin. Lisäksi olen haastatellut Suomen pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajaa, Mika Soinista sekä vapaaehtoisen palvelun Vapepa-johtajaa ja SPR:n paikallistoimikunnan jäsentä, Pasi Murtoa, toimintojen asiantuntijoina. Näistä saamani tiedon pohjalta olen kartoittanut pelastuskoirayhdistysten nykytilannetta ja mahdollisia kehitysehdotuksia.

2 TILAAJAN ESITTELY

Opinnäytetyöni tilaaja on Suomen Pelastuskoiraliitto ry. Sen toiminnanjohtaja on Mika Soininen. Suomen Pelastuskoiraliitto ry (Spekl Ry) on pelastuskoirayhdistysten kattojärjestö. Suomen Pelastuskoiraliittoon kuului vuonna 2022 neljäkymmentäyksi (41) pelastuskoirayhdistystä, joissa oli yhteensä 1223 jäsentä tai kannatusjäsentä. (Suomen Pelastuskoiraliitto ry, 2022a.) Toimintaa johtaa hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja ja kymmenen hallituksen jäsentä. Lisäksi työn tukena toimii erilaisia toimikuntia ja työryhmiä. Pelastuskoiraliiton jäsenyhdistyksissä on liiton kriteerit täyttävät hälytysryhmät, jotka ovat valmiudessa 24 h ympäri vuoden.

Pelastuskoiraliiton vuosien 2023–2025 strategiassa (2022) kerrotaan toimintaa ohjaavien arvojen olevan vapaaehtoistyö, missä toimijat ovat koulutettuja ammattilaisia, laatu, koirien arvostus, avoimuus sekä yhteistyö ja keskinäinen arvostus. Pelastuskoiraliiton koirakot ovat koulutettuja vapaaehtoisia ja viranomaistarkastuksin testattuja. Pelastuskoira liitossa erityisen tärkeää on eläinten arvostus ja asianmukainen kohtelu. Koska toiminta on yhteistyötä eri jäsenyhdistysten, järjestöjen ja viranomaisten kesken, keskinäinen arvostus ja vuorovaikutus heidän välillensä on erityisen tärkeää. Pelastuskoiraliiton tehtävänä on tuottaa koulutettuja ja toimintaan testattuja pelastuskoirakoita ja pelastuskoiraryhmiä käytettäväksi kadonneiden henkilöiden etsinnöissä sekä toimia etsintöjen organisaatioissa viranomaisten apuna (Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2022b). Pelastuskoiraliiton vuosien 2023–2025 strategiset painopisteet ovat hälytyskoirien määrän lisääminen, pelastuskoira-hälytysryhmien vahvistaminen sekä pelastuskoirien käytön lisääminen hälytystehtävissä. Pelastuskoiraliiton sivuilla kerrotaan Pelastuskoiraliiton hälytysryhmiä olevan 41 ja hälykoiria 112 kappaletta.

Pelastuskoiraliitto toimii Vapaaehtoisen pelastuspalvelun eli Vapepan alaisuudessa. Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on yli 50 järjestön tai muun yhteistyötahon verkosto, jonka hälytysryhmät tukevat viranomaisia onnettomuuksissa ja muissa kriisitilanteissa. (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, 2023). Vapepan verkoston toiminta on vapaaehtoista, viranomaista tukevaa, pyyteetöntä, organisoitua ja koulutettua kansalaistoimintaa. Vuonna 1964 perustetussa Vapepassa toimiin ympäri Suomen yhteensä noin 11 000 vapaaehtoista yli 1000 hälytysryhmässä (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, 2023). Muun muassa SPR on osa Vapepan toimintaa.

3 KÄSITTEITÄ

Tietoperusta käsittelee pelastuskoiratoimintaa sekä vapaaehtoistyötä. Pelastuskoiratoiminnan teoreettinen osuus käsittelee pelastuskoiratoimintaa Suomessa ja Pelastuskoirajärjestöjä. Vapaaehtoistyön teoreettisessa puolessa avataan käsitteet vapaaehtoistyön arvo ja merkitys, motivaatio, sitouttaminen, yhteisöllisyys sekä vapaaehtoistyön haasteet. Näkökulmana on vapaaehtoistyöhön ja pelastuskoiratoimintaan motivoituminen ja sitoutuminen.

3.1 Pelastuskoiratoiminta Suomessa

Pelastuskoiratoiminta on toimintaa, jossa koulutetaan koiraa sekä sen ohjaajaa päämääränä viranomais tarkastettu pelastuskoira. Koiran kouluttamisen lisäksi koiran ohjaajan tulee opetella muun muassa koirankoulutustaitoja, suunnistustaitoja, viestintätaitoja sekä ensiaputaitoja.

Etsintätyö on yhteistyötä. Maastossa pelastuskoiran ja sen ohjaajan lisäksi etsintäpartioon kuuluu suunnistaja ja mahdollisesti ensiapuhenkilö. (Oulun jokilaakson pelastuskoirat 2023.) He muodostavat partion. Lisäksi rauniotyöskentelyssä partion mukana on pelastustoimen henkilöstö.

Pelastuskoiratoiminta asettaa vaatimuksia myös koiran ohjaajalle. Ohjaajan tulee kouluttautua ja olla stressiä ja hankalia olosuhteita pelkäämätön. Hänen tulee rehellisesti tiedostaa ja tunnustaa sekä omat että koiran rajat toimittaessa vaativissa olosuhteissa. (Suomen Palveluskoiraliitto ry 2023d.) Pelastuskoiraliiton (2023) mukaan tärkein syy lähteä mukaan, on halu auttaa. Pelastuskoiratoiminta sopii henkilölle, joka nauttii liikkua luonnossa kelillä kuin kelillä ja haluaa löytää ja käyttää koiransa kapasiteettiä. Pelastuskoiraliitossa painotetaan ohjaajan hyvää kuntoa ja henkistä kestävyyttä.

Pelastuskoiratoiminnassa koiran rotua ei ole rajattu, vaan enemmän ratkaisee koiran ominaisuudet. Pelastuskoiran tulee olla perusterve, luonteeltaan sosiaalinen ja yhteistyöhaluinen. Koiran pitää pystyä liikkumaan vaivatta erilaisissa olosuhteissa. (Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023d.) Koiran tulee olla sosiaalinen toisia koiria ja ihmisiä kohtaan.

Pelastuskoiran tarkka hajuaisti, kestävyys ja ketteryys tekevät siitä toisinaan korvaamattoman etsinnöillä.

Koira kykenee seuraamaan useita tunteja vanhoja jalanjälkiä, jotka eivät ole silmin nähtävissä. Etsintäkoirat soveltuvat raunioille kokonsa ja ketteryytensä an-

siosta ja pääsevät nopeasti ahtaisiinkin paikkoihin. Ne myös kykenevät havaitsemaan ja ilmaisemaan ihmisen tämän ollessa useita metrejä sortumien alla. (Suomen Palveluskoiraliitto 2023d.)

Pelastuskoiran tulee suorittaa pelastuskoirakokeita, joilla mitataan koiran tasoa. Pelastuskoirakokeet ovat alin tasovaatimus. Jotta koira pääsee hälytysryhmään ja mukaan etsinnöille, on sen suoritettava ohjaajansa kanssa viranomaistarkastus eli Virta. Virta on koirakolle tehtävä viranomaistarkastus, jossa mitataan koirakon osaamista. Tarkastuksessa arvioidaan koiran kykyä jäljestää ja käyttää ilmavainua sekä ohjaajan toimintakykyä etsinnöillä. Lisäksi tarkastuksessa arvioidaan koiran ja ohjaajan yhteistyötä. Hälytysryhmä on ryhmä, jossa olevilla henkilöillä ja koirilla on riittävä, todennettu osaaminen lähteä mukaan etsinnöille. Siitäkin huolimatta, että koirakko on läpäissyt Virran, sen koulutusta on jatkettava ja tasoa ylläpidettävä erilaisin harjoituksin. Harjoituksilla ylläpidetään koiran luotettavuutta etsinnöillä ja annetaan erilaisia uusia työkaluja koiralle toimia eri tilanteissa.

Pelastuskoiraharrastukseen kuuluu vahvasti sitoutuminen, vaikka sitä tehdäänkin vapaaehtoistyönä omien aikataulun ja voimavarojen mukaan. Vaikka toiminta onkin vapaaehtoista, tavoitteen eteen vaaditaan työtä ja sitoutumista niin oman kuin muidenkin koirien treenaamiseen.

3.2 Pelastuskoiratoiminnassa vaikuttavat järjestöt

Suomessa toimii kaksi liittoa, joissa koulutetaan pelastuskoiria. Suomen Pelastuskoira Liitto, Spekl ry sekä Suomen Palveluskoiraliitto, Spkl ry. Suomen pelastuskoiraliittoon kuuluu pelkästään pelastuskoirayhdistyksiä, kun taas Suomen Palveluskoiraliitossa pelastuskoiratoiminta on vain osa koko liiton toimintaa. Pelastuskoiratoiminta on molemmissa liitoissa hyvin samankaltaista.

Suomen Pelastuskoiraliitto ry (SPeKL) on pelastusalan vapaaehtoisjärjestö, joka toimii pelastuskoiratoimintaa harrastavien yhdistysten keskusjärjestönä. Pelastuskoiraliitto kehittää pelastuskoiratyötä yhdessä poliisin, palo- ja pelastusviranomaisten sekä muiden pelastusalan järjestöjen kanssa. Pelastuskoiraliitto on Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) ja Suomen Pelastusalan keskusjärjestön (SPEK) aktiivinen jäsen. Kansainvälinen yhteistyö on osa Pelastuskoiraliiton toimintaa. Suomen Pelastuskoiraliitto on Kriisinhallintakeskuksen (CMC Finland) koiraryhmän yhteistyökumppani. Kansainvälinen yhteistyö on osa Pelastuskoiraliiton toimintaa. Muiden maiden pelastuskoirajärjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa koulutusasioissa. (Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023a.)

Suomen Palveluskoiraliitto ry on Suomessa toimiva palveluskoiratoiminnan keskusjärjestö, joka toimii yhteistyössä muiden koirajärjestöjen sekä koira käyttävien viranomaisten kanssa.

Jäseninä Palveluskoiraliitossa ovat palveluskoiratoimintaa harrastavat koirayhdistykset ja rotujärjestöt. (Palveluskoiraliitto ry 2023 c)

Liittojen jäsenyhdistykset kouluttavat koiria ja niiden ohjaajia Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) hälytysryhmiä varten. Hälytysryhmät toimivat viranomaisten apuna etsinnöillä laajoiltakin alueilta. Pelastuskoiraliiton (2023) sivuilla kerrotaan koiran kouluttamisesta sekä haku- että jälkityöskentelyyn.

Pelastuskoiraliiton alueelliset jäsenyhdistykset järjestävät koulutusta pelastuskoirakoille. Etsintä-, ensiapu- ja muuta tarvittavaa koulutusta järjestävät myös Vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja sen jäsenjärjestöt. Pelastuskoiraliitto kouluttaa jäsenyhdistysten kouluttajia, toimihenkilöitä ja liiton koetestaajia yhdessä viranomaisten kanssa. (Pelastuskoiraliitto 2023 c)

Molemmilla liitojen päämääränä on, että koiria käytetään avustamaan kadonneen henkilön etsinnässä metsässä tai sortuneissa rakennuksissa.

Molemmilla liitoilla on rakennettu koulutuskaavio, missä kerrotaan koulutuksen etenemisen eri vaiheet. Nämä on esitetty kuvioissa 1 ja 2. Koulutuskaavioista ilmenee koiran koulutuksen lisäksi myös koiran ohjaajan kouluttautuminen. Se on yhtä tärkeää kuin koiran kouluttaminen.

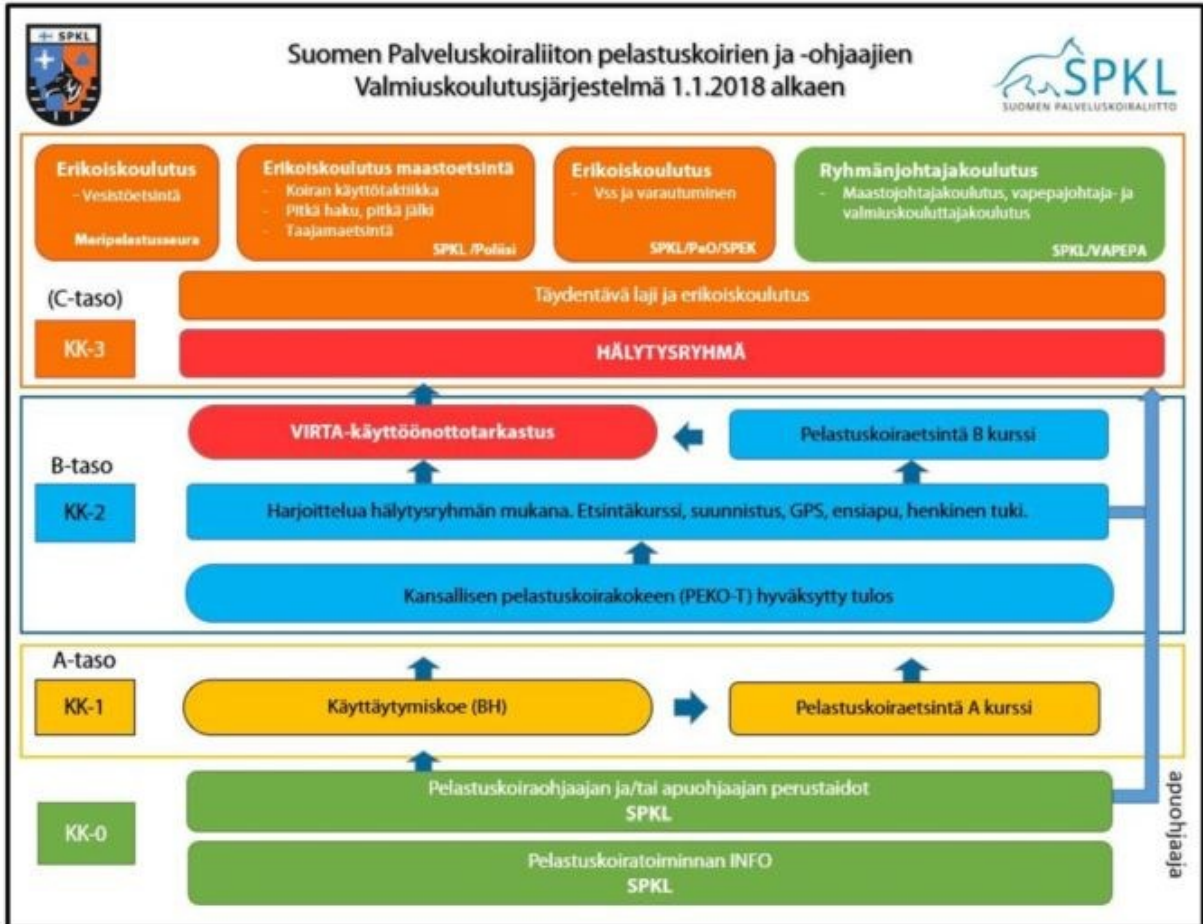
Palveluskoiraliiton pelastuskoirakoulutus jakautuu koulutuskoreihin:

KK-0 Lähtötaso: ei vaadi aikaisempaa kokemusta, voi osallistua esim. Pelastuskoiraohjaajan ja apuohjaajan perustaidot-kurssille.

KK-1 Pelastuskoiratoiminnassa jo mukana, käyttäytymiskoe eli BH-koe suoritettu, mahdollisuus kouluttautua Pelastuskoiraetsintä A-kurssilla.

KK-2 Hyväksytty tulos kansallisesta pelastuskoirakoikeesta (PEKO-T), mahdollisuus osallistua Pelastuskoiraetsintä B-kurssille sekä VIRTATA-tarkastukseen, syventää osaamistaan harjoittelemalla hälytysryhmän mukana. Lisäksi syventää taitojaan erilaisissa pelastuskoiratoimintaa tukevissa koulutuksissa, esim. ensiapu, suunnistus, GPS.

KK-3 Hälytysryhmässä toimiva koirakko, täydentävää koulutusta, hälytystasovaatimusten ylläpito sekä esimerkiksi ryhmänjohtajakoulutus. (Suomen palveluskoiraliitto ry 2021b.)

Kuvio 1: Palveluskoiraliiton pelastuskoiratoiminnan koulutuskori. (Suomen palveluskoiraliitto ry 2021b)

Kuvio 2: Pelastuskoiraliiton koulutuspolku. (Suomen pelastuskoiraliitto ry 2023)

Vuonna 2022 Suomen Pelastuskoiraliittoon kuului 41 pelastuskoirayhdistystä, joissa oli yhteensä 1 223 jäsentä tai kannatusjäsentä (Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023). Palveluskoiraliiton sivuilla hälytyskelpoisia koiria on 76 hälytysryhmälistalla (Suomen palveluskoiraliitto ry 2023a).

Haastattelin tutkimuksessani asiantuntijana Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajaa, Mika Soista sekä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Pasi Murtoa. Lisäksi tein kyselyn Pelastuskoiraliiton yhdistysten puheenjohtajille, saadakseni tietoa siitä, miten heidän yhdistyksissään toimintaan rekrytoidaan uusia harrastajia ja mitkä asiat motivoivat heitä pysymään mukana toiminnassa. Pyysin Pelastuskoiraliiton toiminnan johtajaa välittämään kyselyn yhdistysten puheenjohtajille sekä yhdelle hälytysryhmän ulkopuolella olevalle jäsenelle saadakseni heidän kokemuksiaan yhdistykseen liittymisestä ja pelastuskoiratoimintaan mukaan tulemisesta.

3.3 Vapaaehtoistoiminta

Kansalaisareena määrittelee vapaaehtoistoiminnan toimimiseksi tärkeäksi koetun asian puolesta. Jokainen valitsee itse, minkä eteen haluaa tehdä vapaaehtoistyötä (Kansalaisareena 2023a). Vapaaehtoistoiminta on prosessi, jossa ihmiset yhdessä ryhtyvät parantamaan elämäntilanteaan ja voittamaan vaikeuksia (Lehtinen 1997, 17). Vapaaehtoistoiminnassa on kolme periaatetta. Lehtisen mukaan ensimmäinen ja tärkein periaate on, että kaikki siihen osallistujat toimivat omasta halustaan. Toinen on palkattomuus. Kolmas on, että toiminnassa toimitaan tavallisen ihmisen ehdoin ja taidoin.

Vapaaehtoistyötä voi tehdä kuka tahansa iästä, asuinpaikasta, sukupuolesta tai muista ominaisuuksista riippumatta omien kykyjensä, aikataulujensa ja voimavarojensa mukaan. Palveluissa vapaaehtoistoiminta ei korvaa ammattityötä, vaan vapaaehtoiset tuovat omannäköisensä lisän toimintaan. Vapaaehtoistoiminta on hyvin arvokasta yksilöille ja yhteiskunnalle. (Kansalaisareena 2023a.) Järjestöjen kautta tehtävä vapaaehtoistyö tukee ja täydentää julkisia palveluja.

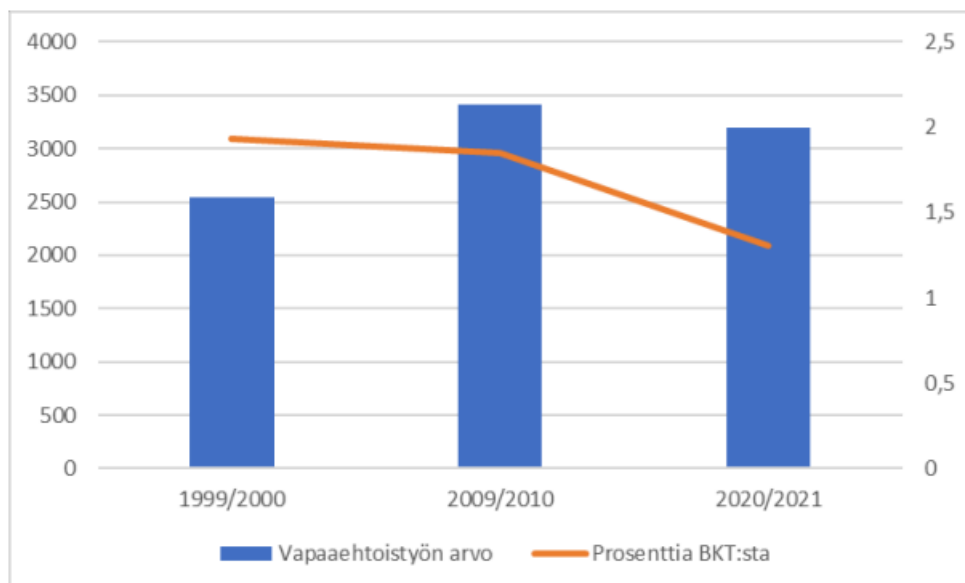
Vapaaehtoistoiminnan yleiseksi tehtäväksi voidaankin asettaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja omaehtoisen osallistumisen edistäminen, sekä vaikuttaminen yhteiskunnan palvelujen kehittämiseen ihmisen tarpeita vastaaviksi (Lehtinen 1997, 19–20). Koska vapaaehtoistoimintaa tehdään omien resurssien mukaan, löytyy jokaiselta erityistaitoja, joita voidaan vapaaehtoistoiminnassa hyödyntää. Vapaaehtoistyön pääperiaatteita vapaaehtoistojen näkökulmasta

ovat oikeus tukeen ja ohjaukseen, palkattomuus, luottamuksellisuus, suvaitsevaisuus, puolueettomuus sekä autettavan ehdoilla toimiminen. Vaikka vapaaehtoiselle ei makseta varsinaista palkkaa, voidaan toiminnasta aiheutuneita kuluja korvata.

3.4 Vapaaehtoistoiminnan arvo ja merkitys

Vapaaehtoistoiminnan tuloksellisuutta ei voida mitata työtuntien tai siihen osallistujien lukumäärillä, vaan sen merkitys on ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa, jolloin mittaaminen voi tapahtua vain pitkäaikaisena ja syvällisenä prosessin seurantana (Lehtinen 1997, 19). Vapaaehtoistyötä on vaikea rahallisesti määrittää, koska sitä tehdään työn ohella harrastustoimintana. Siihen käytettyä aikaa tai kuluja ei ole laskettu eikä siihen ole omia mittareita, joilla sitä voisi määrittää.

Rahallisen arvon sijaan vapaaehtoistoimintaa voidaan tarkastella hyvinvoinnin näkökulmasta. Vapaaehtoistoiminta lisää tutkimusten mukaan sen tekijöiden ja koko yhteiskunnan hyvinvointia (Hoffren 2023). Hoffrenin mukaan arvio vapaaehtoistyön arvosta on vuosittain lähes 3,2 miljardia euroa, eli 1,3 prosenttia BKT:n arvosta. Laskelma tekee näkyväksi muiden ihmisten hyväksi tehdyn palkattoman työn merkityksen hyvinvoinnille. Laskelman mukaan vuoden 2010 jälkeen sekä BKT että vapaaehtoistyön arvo ovat molemmat laskeneet. Kuviossa 3 on esitetty, miten vapaaehtoistyön kokonaisarvio on kehittynyt vuosina 1999/2000, 2009/2010 ja 2020/211

Kuvio 3: Arvio vapaaehtoistyön arvosta. (Hoffren 2023).

Ilman vapaaehtoistoimintaa ei synny vahvaa yhteiskunnallista luottamusta ja sosiaalista pääomaa, joka on myös yhteiskunnan taloudellisen kehityksen perusta (Kansalaisareena 2023a). Vapaaehtoisuus on aina kahdensuuntaista. Se hyödyttää sen tekijää sekä kohdetta. Vapaaehtoinen oppii uusia taitoja, kokee iloa, tutustuu uusiin ihmisiin, saa uusia kokemuksia ja parhaimmillaan kokee voimaantumista vapaaehtoistyön myötä. Vapaaehtoistoiminnan avulla Suomessa muun muassa ehkäistään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisätään osallisuutta, edistetään taidetta ja kulttuuria, ylläpidetään urheiluseuratoimintaa, pidetään luonto ja ympäristö puhtana ja monin tavoin edistetään ihmisten ja eläinten hyvinvointia. (Kansalaisareena 2023a.)

Vapaaehtoistoiminnan merkitys näkyy yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointina. Vapaaehtoistoiminta antaa yksilölle mielekästä tekemistä ja sitä kautta merkitystä omalle elämälle. Ihminen voi paremmin saadessaan tehdä jotain merkityksellistä. Vapaaehtoistoiminta edistää apua saavien sekä että toimintaa tekevien hyvinvointia ja terveyttä. Yhteiskunnalle vapaaehtoistoiminnan merkitys näkyy muun muassa yksilön syrjäytymisen ehkäisyssä ja lisäresursseina ammattilaisten toiminnassa.

Poliisihallituksen mukaan turvallisuus on kokonaisuus, jonka ylläpitäminen nykyisessä entistä vaativammassa ja nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä vaatii monenlaista yhteistyötä eri viranomaisten ja myös muiden toimijoiden kanssa. Tässä yhteistyössä kolmannella sektorilla on tärkeä rooli viranomaisten apuna ja osin jopa viranomaiskenttää yhdistävänä ja täydentävänä toimijana. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan järjestöt ovat myös muiden viranomaisten näkökulmasta tärkeitä yhteistyökumppaneita. (Jalava, Raisio, Norri-Sederholm, Lahtinen & Puustinen 2017a.)

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on esimerkki viranomaistoimintaan täydentävästä kansalaistoiminnasta. Poliisi pitää erityisesti Vapepan ja siihen kuuluvien järjestöjen roolia merkittävänä vapaaehtoistoimintana. Vapepa tekee yhteistyötä poliisin kanssa mm. kadonneen etsintään liittyvissä operaatioissa, kriisiapuun liittyvissä tehtävissä tai liikenteen ohjauksellisissa tehtävissä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa 76/2017 kerrotaan poliisin kapasiteetti hoitaa kyseisiä tehtäviä olevan riittämätön. Viranomaiset käyttävät omien resurssiansa vähentyessä vapaaehtoisia monipuolisesti muun muassa etsintätehtävissä, henkisen avun tuottamisessa kuin erilaisissa tukitehtävissä kuten turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa (Jalava, Raisio, Norri-Sederholm, Lahtinen & Puustinen 2017).

Vapaaehtoistyö.fi-verkkopalvelu toteutti kesällä 2021 laajan vapaaehtoistoiminnan kyselyn vapaaehtoisille (Vapaaehtoistyö.fi 2023). Sen tarkoituksena oli selvittää vapaaehtoistoiminnan

merkitystä ja hyvinvointivaikutuksia. Kyselyn vastauksista käy ilmi, että toiminta lisää hyvinvointia, merkityksellisyyden tunnetta ja osallisuutta. Kyselyyn vastanneista 1 138 henkilöstä jopa 96 % oli tai oli ollut mukana vapaaehtoistoiminnassa. Kyselyn tulokset esitetään taulukossa 1.

Taulukko 1: Vapaaehtoisten kokemat hyvinvointivaikutukset (vapaaehtoistyö.fi 2023.)

Väittäjä	Samaa mieltä (kaikki)	Samaa mieltä (säännöllisesti osallistuvat)
Olen oppinut uusia taitoja vapaaehtoistyössäni	69,4 %	74,2 %
Olen voinut hyödyntää tai kehittää osaamistani vapaaehtoistyössä	72,4 %	77,0 %
Vapaaehtoisuus on lisännyt sosiaalisia kontaktejani	71,8 %	76,2 %
Vapaaehtoisuus on vähentänyt kokemaani yksinäisyyttä	48,7 %	49,5 %
Vapaaehtoistyön avulla vaikutan minulle tärkeisiin asioihin	71,4 %	73,7 %
Vapaaehtoistyöstäni on hyötyä yhteiskunnalle	75,7 %	77,6 %
Vapaaehtoistyötäni arvostetaan	71,7 %	75,4 %
Vapaaehtoisena toimiminen on vaikuttanut myönteisesti omaan elämäni	74,8 %	77,5 %
Vapaaehtoisena toimiminen on ollut hyödyksi minulle	70,6 %	74,3 %
Vapaaehtoistyö on saanut minut kokemaan merkityksellisyyden tunnetta	75,2 %	77,9 %
Haluan toimia vapaaehtoisena jatkossakin	76,2 %	79,1 %
Olen työllistynyt vapaaehtoistyöni avulla	18,5 %	18,6 %

Vapaaehtoistoiminnassa on mahdollista kehittää osaamistaan esimerkiksi työelämää varten ja löytää itsestään sellaista uutta osaamista, joka ei välttämättä tule työelämässä esille. Tämä näkyy myös kyselyn tuloksissa. Noin 70 % vastanneista on oppinut uusia taitoja tai kehittänyt osaamistaan. Yhtenä vaikutuksena näkyi myös sosiaalisten suhteiden lisääntyminen, mikä taas puolestaan vähentää yksinäisyyttä ja torjuu syrjäytymistä. Vapaaehtoistoiminta koetaan tärkeänä osallistumisen ja vaikuttamisen keinona. Vastaajista 71,4 % koki, että he vaikuttavat itselleen tärkeisiin asioihin vapaaehtoistoiminnan avulla. Yli kolme neljästä vastaajasta, 75,7 %,

kertoi heidän vapaaehtoistyöstään olevan hyötyä yhteiskunnalle. (Vapaaehtoistyö.fi 2023.) Lisäksi vapaaehtoistoiminnan merkityksinä kyselyssä ilmeni ihmisten kokeneen vapaaehtoistoiminnan vaikuttaneet myönteisesti elämään ja tuoneet siihen merkityksellisyyden tunnetta. Vapaaehtoistoiminta on monelle hyvä keino kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, mitä ei välttämättä missään muualla koe. Sillä on todella iso merkitys esimerkiksi yksilölle, joka on työelämän ulkopuolelle tai syrjäytynyt.

3.5 Motivaatio ja sitouttaminen vapaaehtoistoimintaan

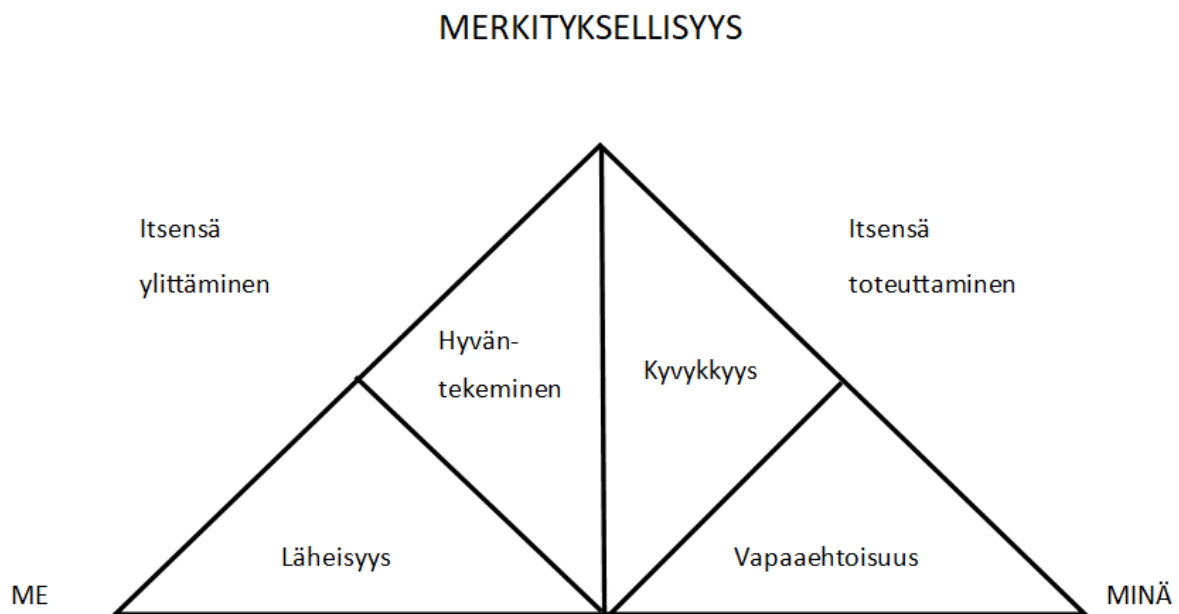
Motivaatiota on kahdenlaista: puhutaan sisäisestä ja ulkoisesta motivaatiosta (Kuuluvainen 2015, 45). Ulkoiset kannustimet ja palkkiot synnyttävät ulkoisen motivaation, kun taas sisäinen motivaatio liittyy arvoihin ja kasvuun. Sisäisen motivaation ohjatessa toimintaa, henkilö pitää tekemistä ja aikaansaannoksiaan palkitsevana. Siinä toiminta lähtee henkilöstä itsestään ja halusta toimia hänelle mielekkäiden asioiden ja tehtävien parissa. Tällöin toiminta kiinnostaa palkkiosta riippumatta. Ulkoisen motivaation ohjatessa toimintaa, toimiminen rakentuu ulkoisen palkkion kautta, jolloin palkkion motivoiva vaikutus on yleensä lyhyempi. Sisäinen motivaatio motivoi yksilöä toimintaan eniten, koska itse tekeminen tuottaa nautintoa ja iloa. Sisäiset motivaatiotekijät liittyvät sisäisiin tarpeisiin, kuten itsensä kehittämiseen, haluun oppia uutta, itsensä toteuttamiseen ja merkityksellisyyden tunteisiin. Ulkoisia motivaatiotekijöitä ovat puolestaan muun muassa kannustus, palaute, palkka tai jonkin muu palkkio, maine ja kunnia. (Kansalaisareena 2023b).

Vapaaehtoistoimintaan kuuluu nimensä mukaisesti vapaaehtoinen toimintaan osallistuminen, eikä vapaaehtoista voi velvoittaa osallistumaan. Moni järjestö ja toiminta kuitenkin tarvitsee toteutuakseen ja toiminnan jatkumiseksi sitoutuneita tekijöitä. (Kansalaisareena 2023b). Sitoutumisella tarkoitetaan vapaaehtoistoiminnassa sitä, että vapaaehtoinen haluaa pysyä toiminnassa mukana, kantaa vastuuta, osallistuu ja on motivoitunut (Kuuluvainen 2015, 49). Sitouttaminen taas puolestaan tarkoittaa tapoja, joilla tuetaan henkilöä toiminnassa ja osallistumisessa. Tavoitteena yhdistyksissä on, että vapaaehtoiset olisivat mukana toiminnassa mahdollisimman pitkään. Pitkään mukana olleilla vapaaehtoisilla on paljon ns. hiljaista tietoa, mikä edesauttaa toiminnan jatkuvuutta. Vapaaehtoisten sitoutumisen puute vaarantaa koko yhdistyksen toimintaa.

Maailman muuttuessa myös vapaaehtoistoiminta muuttuu. Omistajuuden tunne on keskeinen vapaaehtoisen sitoutumisessa. Jos tuntee omistavansa toiminnan, voi siihen sitoutua ja myös

johtaa sitä. (Kuuluvainen 2015, 51.) Velvollisuuden tunteesta tehty vapaaehtoistyö ei samalla tavalla sitouta ihmisiä kuin omistajuuden ja osallisuuden kokemus. Omistajuuden tunnetta kokevat vapaaehtoiset kantavat vastuuta luontevammin kuin velvollisuudesta mukana olevat. Omistajuus syntyy antamalla vapaaehtoisella enemmän vastuuta. Vastuun antaminen taas tarkoittaa, että on mahdollisuus toteuttaa ideoitaan, kehittää toimintaa ja tehdä päätöksiä. Kokonaisvastuu on kuitenkin aina yhdistyksellä. Kun yhdistyksen arvot ja toimintatavat on mietitty yhdistyksessä, on niistä helpompi viestiä myös uusille vapaaehtoisille. Yhteinen visio on tärkeä innostamisessa ja motivoinnissa. Hyvässä visiossa yhdistyvät jokaisen omat, yksilölliset kokemukset ja tarpeet sekä yhdistyksen suurempi päämäärä. Tämä sitouttaa ja motivoi yhdistysten jäseniä. (Kuuluvainen 2015, 59.)

Frank Martela kertoo kirjassaan Valonöörit jokaisella ihmisellä olevan omat hyvän elämän lähteet. Vapaaehtoisuus, kyvykkyys, läheisyys ja hyvän tekeminen on sijoitettu kuvioon 4.

Kuvio 4: Ihmisen neljä psykologista perustarvetta (Martela 2015, 49).

Vapaaehtoisuus on ihmisen kokemus päättää itse tekemisistään, kyvykkyys on yksilön kokemus omasta osaamisesta ja asioiden aikaan saamisesta, läheisyys eli yhteenkuuluvuus on kokemus välittämisestä puolin ja toisin toisten ihmisten kanssa ja hyvän tekeminen on kokemus siitä, että vaikuttaa myönteisesti ympärillä olevien ihmisten elämään. Nämä psykologiset pe-

rustarpeet ovat toteutuessaan ihmiselle eteenpäin vieviä voimia ja motivoivat ihmistä. Vapaaehtoistyössä näitä tarpeita voi täydentää, mikäli niitä joltain muulta elämän osa-alueelta puuttuu.

Pelastuskoiratoiminnassa toteutuvat kaikki hyvän elämän osa-alueet: läheisyys, hyvän tekeminen, kyvykkyys ja vapaaehtoisuus. Toiminta on vapaaehtoista ja siihen osallistuvat kokevat läheisyyttä toistensa kanssa. Pelastuskoiratoiminnassa tehdään konkreettisesti hyvää toisille sekä yhteiskunnalle. Harrastustoiminnassa on mahdollisuus kehittää taitojaan monella eri osa-alueella.

Vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoistoimijat ovat tärkeitä, ilman heitä ei olisi toimintaakaan ja siksi vapaaehtoisia tulee huoltaa. Ajan myötä vapaaehtoistoimija ei jaksa, mikäli heistä ei huolehdi. Vapaaehtoisista huolehtivan työntekijän on oltava hyvin perillä vapaaehtoistoiminnan ideologiasta, jottei hän pyrkisi tekemään vapaaehtoistoiminnasta liian ammattimaista (Lehtinen 1997, 21). Huoltamisessa ja motivoimisessa tärkeimpänä nousee esiin palkitseminen ei-materiaalisin keinoin.

Vapaaehtoisille tulee järjestää erilaisia, hyvin suunniteltuja tehtäviä, jolloin vapaaehtoistoiminnassa olisi enemmän mahdollisuuksia ja se olisi kaikille mieluisaa. On helpompi saada ihmisiä mukaan toimintaa, jos se lähtee heidän omista lähtökohdistansa käsin. Ihmisten elämäntilanteet muuttuvat ja siksi olisikin erittäin tärkeää, että olisi mahdollisimman paljon erilaisia tehtäviä, joihin oman tilanteensa mukaan voi osallistua. Suunnittelu on vapaaehtoistoiminnassa tärkeää. On paljon helpompaa saada aktiiveja mukaan valmiiksi suunniteltuun projektiin, jolla on selkeä tavoite, aikataulu ja loppu, kuin vain yleisesti ”mukaan toimintaan” (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, 12). Tässä auttaa vapaaehtoistöiden paketointi, eli se, että vapaaehtoistehtävä on selkeästi suunniteltu, ohjeistettu, aikataulutettu ja ohjattu, mahdollistaa sekä vanhoille että uusille aktiiveille helpon väylän tarttua yhdistyksen toimintaan (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, 9). Vapaaehtoistoiminnassa tulee selvittää uudelle toimijalle tehtävänkuvaus ja tavoitteet. Vapaaehtoista perehdytettäessä käymällä läpi yhteiset säännöt luodaan pohjaa sitouttamiselle. Selkeät käytännöt ja ohjeet sitouttavat kaikkia toiminnassa mukana olevia. Aktiivien ja yhdistysten tulee tietää mitä ollaan tekemässä, ja mitkä ovat odotukset kummallakin osapuolella.

Kun suomalaisilta on kysytty syitä osallistua järjestötoimintaan, tärkein syy osallistumiselle on ollut halu auttaa ja tehdä jotain hyödyllistä (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, 34). Saaminen ja antaminen kulkevat vapaaehtoistoiminnassa käsi kädessä. Ilman että yksilö saa toiminnasta

mitään aineellista tai aineetonta hyvää, hän uupuu ja vapaaehtoistoiminta menettää merkityksensä. Antamalla omia taitojaan vapaaehtoistyössä muiden käyttöön saa mahdollisuuden saada itse vastuutehtäviä ja päästä vaikuttamaan päätöksen tekoon. Toisille ihmiselle uudet toimintatavat ja uuden oppiminen ovat joko pelotteita tai kimmokkeita lähteä mukaan toimintaan. Uudet tulokkaat tulee ottaa vastaan ystävällisesti, sillä ensimmäinen kokemus on avain vapaaehtoistyöhön ryhtymiseen.

3.6 Oikeudet ja velvollisuudet vapaaehtoistoiminnassa

Vapaaehtoisilla, kuten vapaaehtoistyön järjestäjillä, on oikeuksia sekä velvollisuuksia. Muun muassa Punaisen Ristin Vapaaehtoistoiminnan linjauksessa (2008) Vapaaehtoisella on oikeus osallistua taitojensa ja kiinnostuksensa mukaisiin vapaaehtoistehtäviin SPR:n vapaaehtoistoiminnassa, tehtävässä tarvitsemaansa koulutukseen, tietoon, ohjaukseen ja tukeen, osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä jäsenenä vaikuttaa päätöksentekoon, turvalliseen toimintaympäristöön, saada ja antaa palautetta ja kokea arvostusta sekä mahdollisuuteen kehittyä vapaaehtoisena.

Samassa linjauksessa kerrotaan, että vapaaehtoisten on velvollisuus toimia Punaisen Ristin arvojen ja periaatteiden, SPR:ssä hyväksytyjen suuntaviivojen ja sääntöjen mukaisesti, sitoutua toimintaan siltä osin, kun on vapaaehtoisesti ja sovitusti lupautunut, osallistua tehtävän edellyttämään perehdytykseen ja koulutukseen, tiedottaa toiminnassa havaitsemistaan puutteista tai vaaroista, sitoutua kulloinkin tehtävän edellyttämään vaitioloon. Lisäksi Kansalaisareenan (2023b) mukaan vapaaehtoistoiminnan tekijällä on mahdollisuus osaamiseen ja elämäntilanteen mukaiseen tehtävään, velvollisuus toimia sovitun mukaisesti ja ilmoittaa muutoksista, oikeus kieltäytyä tarjotusta tehtävästä ja lopettaa toiminta halutessaan.

3.7 Yhteisöllisyys vapaaehtoistoiminnassa

Erilaiset yhteisöt näyttäytyvät jokaisen elämässä eritavoin ja jokainen ihminen kuuluu johonkin yhteisöön. Yksilölle tärkeitä yhteisöjä ovat perheet, ystävät, työpaikat sekä monesti harrastukset. Yhteisölle tunnusomaista on yhteinen mielenkiinnon kohde sekä tavoite. Erilaisiin yhteisöihin liittymiseen tarvitaan hyväksyntää muilta yhteisön jäseniltä. Jotta yhteisö toimisi yhteisen tavoitteen saamiseksi, on toiminta yleensä kaksisuuntaista eli toisin sanoen antamista ja saamista. Yhteisö ja yhteisöllisyys perustuvat osin ihmisen luontaiseen sosiaalisuuteen.

Yhteisöllisyys voidaan käsittää ideana tai tavoitteena. Kun joukko ihmisiä pyrkii järjestämään elämänsä tämän idean tai tavoitteen mukaisesti, kysymyksessä on yhteisöllistyminen (Lehtonen 2020). Ihmiset, jotka ovat mukana vapaaehtoistoiminnassa, määrittävät itse sen, miten heidän yhteisönsä toimii. Pelastuskoiratoiminnassa tämä korostuu, sillä yhteisöt ovat tiiviitä yhteisöjä ja päämäärä on kaikille selkeä.

Yhteisölle ominaista on jäsenten keskinäinen tuttavuus ja yhtenäinen käsitys yhteisöön kuuluvista jäsenistä. Toiminnan ydintä on yhteenkuuluvuuden tunne sekä yhteinen käsitys perustehtävästä. Kaiken perusta on, että kaikilla yhteisön jäsenillä on jotakin yhteistä.

Organisaation ja yhteisön ero on myös siinä, että organisaatio voidaan perustaa, mutta yhteisöksi kehitytään vuorovaikutuksen kautta ja ajan myötä. Yhteisö on vuorovaikutuksen tulos ja yksilön kehityksen perusta. Yhteisöllisyys viittaa vuorovaikutuksen kautta rakentuvaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen, ihmisten läheisyyteen ja yhdessä jakamiseen, osallisuuteen yhteisissä asioissa ja tapahtumissa. Näiden kokemusten merkitystä ihmisen kehitykselle ja hyvin voinnille on vaikea ylikorostaa. Tunnettu amerikkalainen psykologi Abraham Maslow pitää niitä yhtenä ihmisen perustarpeista. Kautta ihmiskunnan historian yhteisöstä eristämistä tai karkottamista on käytetty rangaistuksena yhteisön vastaisesta käyttäytymisestä. (Murto 2023.)

3.8 Vapaaehtoistoiminnan haasteet

Usein yhdistyksissä muutamat aktiivit hoitavat suurimman osan tehtävistä. Pienissä yhdistyksissä tämä uuvuttaa ja aiheuttaa kitkaa jäsenten välillä. Etenkin pienissä yhdistyksissä uusien aktiivien etsintä saattaa tuntua jopa mahdottomalta ja heidän kouluttamisensa aikaa vievältä, jopa vaivalloiselta (Karreinen, Halonen & Tennilä, 2010 c, 9). Etenkin nuorten saaminen mukaan toimintaan tuntuu haasteelliselta.

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Pasi Murron (2023) mukaan edellisten lisäksi suuriksi haasteiksi nousevat esiin palkattomuus sekä resurssien puute saada mukaan uusia aktiivisia toimijoita. Suuria rekrytointitulaisuuksia ei ole resurssien takia mahdollista järjestää eikä vapaaehtoisille ei tarjota rahaa vastineeksi toiminnasta, mikä vaikeuttaa rekrytointia. Usein vapaaehtoistoiminnassa tarvitaan tietynlaisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi hyvää fyysistä ja psyykkistä kuntoa, mutta niitä ylläpitäviä toimintoja ei voida tarjota ilmaiseksi ilman että verottaja katsoo sen palkaksi. Pasi Murto (2023) kertoo haasteista seuraavasti: ”Verottajan kanta että 100 [euroa] vuodessa saa käyttää esimerkiksi, minä olen joskus kysynyt esim. kuntosalivuoroja tai

uintilippuja tai tämmöisiä, niin satanen on se raja vuodessa ja se sisältää myös sitten kaikki merkkipäivälahjat ja tämmöiset.”

Nykyisin tärkeä seikka on myös ihmisten ajan käytön muuttuminen. Halutaan itse määritellä miten ja mihin vapaa-aikaa. Nykyisin ihmisten myös asettavat korkeampia vaatimuksia vapaaehtoistyölle kuin aikaisemmin. Ihmisten vaatimustaso nousee yhteiskunnan kehittyessä entistä ammattimaisemmaksi kaikilta osiltaan (Harju, 2020). Tästä syystä vapaaehtoistyön pitää olla huolellisesti suunniteltua ja laadukkaasti johdettua. Toiminnalla tulee olla oma johtamisjärjestelmä ja strategia. Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajan Mika Soinisen (2023) mukaan palkattu ihminen järjestön johdossa vie asioita eteenpäin. Silloin toiminnasta tulee organisoidumpaa ja vapaaehtoistoimintaan osallistuvat kokevat, että on joku väylä, jota kautta ne saavat omat toiveensa ja ideansa toteutettua ja julki.

4 PELASTUSKOIRATOIMINTA VAPAAEHTOISTYÖNÄ

Pelastuskoiratoiminnassa toimintaperiaate on sama kuin muussa vapaaehtoistoiminnassa. Toimintaa tehdään palkatta, omasta halusta ja omien resurssien mukaan. Pelastuskoiratoiminnassa on kuitenkin paljon erityispiirteitä. Koirat ovat tärkeässä roolissa ja se vaikuttaa toiminnan laatuun. Ihmisiltä vaaditaan monia ominaisuuksia, kuten hyvää fyysistä ja psyykkistä kuntoa, hyviä sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisukykyä sekä hyvää paineensietokykyä. Pelastuskoiratoiminta on tiivistä ryhmätyötä, jossa toiseen luottaminen on ehdotonta, kun lähdetään etsintöihin. Vapaaehtoistoimintaa tehdään jokaisen omin ehdoin ja resurssien mukaan. Pelastuskoiratoiminnassa on selkeitä tavoitteita, joiden saavuttaminen vaikuttaa vapaaehtoistoiminnan toteutumiseen. Monessa muussa, kuten esimerkiksi ystävätoiminnassa ei vastaavaa ole. Pelastuskoiratoiminnassa ryhmät ovat tiiviitä ja työtä tehdään pitkäjänteisesti vuosia, jotta päästäisiin tavoitteisiin. Sitoutumista vaaditaan enemmän kuin muussa vapaaehtoistoiminnassa, sillä jokaisella on oma tärkeä paikkansa ryhmässä eikä pelastuskoiraa kouluteta yksin, ilman ryhmän tukea. Ryhmät hioutuvat tiiviiksi yhteisöiksi toiminnan myötä. Mika Soinisen (2023) mukaan pelastuskoiratoiminta on monia muita vapaaehtoistöitä yhteisöllisempää, koska toimintaa tehdään ryhmän sisällä toisille, eikä pelkästään itselle. Toisille tekeminen on pelastuskoiratoiminnassa erityisen tärkeää ja Mika Soininen (2023) kiteyttääkin sen seuraavasti: ”Missä sen selkeimmin näkee, on nämä kokeet, joiden järjestäminen on kuitenkin aika iso show ja sitten osallistujamäärä on kohtuullisen pieni, mutta niitä kuitenkin tosi paljon järjestetään.”

Opinnäytetyössä selvitetään, motivoitumista ja sitoutumista pelastuskoiratoimintaan ja miten se vaikuttaa yhdistyksen ja hälytysryhmien toimintaan. Tavoitteena on selvittää, miten motivaation kautta vaikutetaan yhdistyksen jäsenten sitoutumiseen ja tuottaa mahdollisia kehitysehdotuksia yhdistysten ryhmien vahvistamiseen.

5 MENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA

5.1 Menetelmät

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsin monimenetelmällisen tutkimuksen. Tutkimuksessa on yhdistetty sekä määrällistä, että laadullista tutkimusta. Tutkimuksessa on yhdistetty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusotetta. Haastattelu on kvantitatiivisessa tutkimuksessa strukturoitujen kysymysten esittämistä satunnaisesti valitulle otokselle eli survey-tutkimusta, kun taas kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on enemmän tai vähemmän avointen kysymysten esittämistä valituille yksilöille tai ryhmille (Metsämuuronen 2000, 14). Laadullinen tutkimus soveltuu mielestäni tähän tutkimukseen, koska haluan saada dataa havaintojen tekemiseen. Ja määrällisestä tutkimuksesta saan numeraalista tietoa, jolla voin vetää yleisluonteisempia johtopäätöksiä.

5.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyötä varten haastattelin Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Vapepa-johtajaa ja SPR:n paikallistoimikunnan jäsentä, Pasi Murtoa sekä Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajaa, Mika Soinista, saadakseni heiltä kokemusperäistä tietoa vapaaehtois- sekä pelastuskoiratoiminnasta. Yhdistysten jäsenille tein kyselyn, jolla sain tietoa yhdistyksen jäsenten kokemuksista pelastuskoiratoiminnasta, mm. mitkä asiat heitä motivoivat toimintaan ja mitkä seikat he kokevat haasteina sitoutumiselle. Kyselyn tein Webropol-kyselynä, jossa käytin samoja teemoja kuin asiantuntijoiden haastatteluissa. Tutkimuksen keskiössä ovat pelastuskoiraharrastajat, joten kyselyllä saadaan riittävästi tietoa heidän näkemyksistensä ja kokemuksista.

Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin: Mitkä seikat vaikuttavat pelastuskoiraharrastajan motivoitumiseen ja sitoutumiseen sekä millä keinoin näitä saataisiin vahvistettua? Tutkimuksesta saadun tiedon avulla eri Pelastuskoiraliiton jäsenyhdistykset voivat suunnitella toimintaansa sellaiseksi, jotta se tukee jäsenten sitoutumista sekä uusien toimijoiden saamista mukaan toimintaan. Lisäksi yhdistykset voivat kehittää toimintamalleja, jotka lisäävät motivaatiota toimimaan kohti tavoitteita tai vastaavasti puuttua niihin seikkoihin, mitkä vähentävät motivaatiota ja sitoutumista.

5.3 Analyysi

Opinnäytetyössä tuloksien analysoimisessa käytin teemoittelua. Sekä haastatteluissa että, avointen vastausten kohdalla kyselyissä lajittelin vastaukset teemoittain aiheen tutkimuskysymysten mukaisesti. Teemoittelulla tarkoitan tässä sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle tai jos haastateltavia on yksi tälle, sama teema nousee esiin useita kertoja hänen vastauksissaan (Hirsijärvi & Hurme 2017, 173). Teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa (Eskola & Suoranta 1998, 178). Vastauksista voidaan poimia tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa.

Teemat nousivat kyselyjen ja haastattelujen pohjalta. Kyselyn teemoiksi kysymysten (liite 3) pohjalta tuli perehdytys, tavoitteet, motivaatio, sitoutuminen ja merkityksellisyys. Haastattelukysymykset (liite 1 ja 2) oli laadittu myös näiden teemojen ympärille. Kyselyn valintavastauksista saatiin suoraa dataa eri teemoista ja niiden laadusta, mitä voitiin vertailla eri aikaa harrastaneiden sekä eri kokisten yhdistysten kesken. Avovastauksissa erottelin vastauksista eri teemoihin liittyvät vastaukset käyttäen värikoodeja eri teemojen kohdalla. Haastatteluissa poimin vielä vastauksista uuteen teemaan nousseita liittyviä seikkoja.

5.4 Luotettavuus ja tutkimusetiikka

Tutkimusprosessin tulee olla läpinäkyvää. Tutkimustyössä noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta, tarkkuutta ja objektiivisuutta tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa (Kananen 2017). Tutkijana kunnioitin muiden aiheesta kirjoittaneiden työtä ja viittasin asianmukaisella tavalla heidän julkaisuihinsa. Tutkitaville tulee kertoa, mihin tarkoituksiin tietoja käytetään. Selvitystä tehdessäni pyrin ottamaan riittävän suuren otannan vastanneista. Vastausten luotettavuutta vahvistin laatimalla kysymykset eri näkökulmista.

Alun perin oli tarkoitus lähettää kysely vain kahdelle jäsenelle per yhdistys, mutta tulosten luotettavuuden takia kysely lähetettiin kaikille pelastuskoiraliiton jäsenille, jolloin vastauksia saatiin erilaisista ja erikokoisista yhdistyksistä. Vastauksia sain kuitenkin niin suuren määrän, joten päädyn avovastausten suuren määrän vuoksi ottamaan sadan vastaajan otannan vastanneista. Tietysti kaikki vastaajat luulivat osallistuvansa tutkimukseen, mikä tässä vaikuttaa mielestäni

tutkimuksen eettisyyteen. Kaikki vastaukset tullaan kuitenkin kokoamaan pelastuskoiraliitolle, jolloin he voivat tehdä oman yhteenvedon kaikista vastauksista. Tämä Kyselyn mukana laitoin tiedotteen, missä kerrottiin kyselyn tarkoitus ja että vastaamalla kyselyyn, vastaajat antavat luvan käyttää tietoja tutkimuksessa. Vastaajien joukossa oli eri aikaa mukana olleita, jolloin vastauksista saatiin laajempaa kokonaiskuvaa kokemuksista. Vastaukset kerättiin nimettömästi ja niitä käsitellään tässä tutkimuksessa niin ettei vastaajia voi tunnistaa eikä yhdistää johonkin tiettyyn yhdistykseen.

Haastattelu kysymykset lähetin haastateltaville etukäteen, jolloin heillä oli aikaa perehtyä niihin. Haastattelut tehtiin teamsin välityksellä ja ne nauhoitettiin ja litteroitiin, jolloin kaikki haastateltavilta saatu tieto oli helpompi käsitellä ja oli totuudenmukaista, ettei tärkeitä asioita unohdaisi. Opinnäytetyön valmistuttua haastattelujen materiaali tullaan hävittämään.

6 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Kysely tehtiin pelastuskoiraliiton yhdistysten jäsenille ja esittelen tässä pelastuskoiraharrastajille tekemäni kyselyn tulokset. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää pelastuskoiraharrastajan sitoutuneisuutta ja motivoituneisuutta sekä niihin vaikuttavia asioita. Tarkoituksena oli jakaa kysely kahdelle henkilölle per yhdistys, mutta tilaajan toiveesta kysely lähetettiin kaikille pelastuskoiraliiton yhdistysten jäsenille.

Tutkimuksen lähtökohtana oli motivoinnin ja sitouttamisen keinot pelastuskoiraharrastuksessa sekä niiden kehittäminen. Lajittelin kysymykset aihepiireittäin, jotka vaikuttavat motivoitumiseen ja sitoutumiseen. Kysymyksiä kyselyssä oli 30, joista kuusi oli taustatietokysymystä. Valintakysymyksiä oli 16 ja avokysymyksiä 7.

Vastauksia tuli yhteensä 170, mikä oli mielestäni runsas määrä. Suurin osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä, joiden osalta tiedon käsittely oli helppoa, mutta mukana oli myös avoimia kysymyksiä. Vastausten suuren määrän ja avoimien kysymysten takia valitsin joukosta otannaksi 100 ensimmäistä vastaajaa. Kuitenkin kaikkien vastaajien vastaukset menevät tilaajan käyttöön omaan tilastointiin. Otannan vastaajien joukosta vertailin yli 10 vuotta harrastaneita ja alle 10 vuotta harrastaneita, jolloin sain kattavan kuva eri vaiheissa olevien harrastajien kokemuksista motivoitumiseen ja sitoutumiseen liittyvistä seikoista. Vertailin myös yhdistysten kokojen välisiä eroja ja niiden vaikutuksia eri vastauksiin. Yhdistyksistä vertailin alle ja yli 30 jäsenen yhdistyksiä.

Vastaajista 17 oli miehiä ja naisia 83. Ikäjakauma oli hyvin laaja, 18-vuotiaista aina 70-vuotiaisiin. 64 oli harrastanut pelastuskoiratoimintaa alle 10 vuotta ja yli kymmenen vuotta harrastaneita oli 36. Sadasta vastaajasta alle 30 jäsenen yhdistykseen kuului 53 henkilöä ja yli 30 jäsenen yhdistykseen 46 henkilöä. Kyselyn mukaan suurin osa vastaajista käytti viikossa harjoitteluun lähes yhtä paljon aikaa. Aikaa harjoitteluun käytettiin 4–8 tuntia viikossa. Suuria eroja ajan käytössä ei ryhmien välillä ei ollut.

6.1 Perehdytys

Usein vapaaehtoiset hakeutuvat tekemään tehtäviä, joita he uskovat osaavansa. Pelastuskoiraharrastuksessa hyvä perehdytys ja muut koulutukset antavat itseluottamusta ja varmuutta sekä tukea. Ne myös motivoivat ja sitouttavat toimintaan ja vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vapaaehtoista perehdytettäessä toimintaan tulee käydä läpi yhteiset säännöt ja toimintatavat,

joilla luodaan pohjaa sitouttamiselle. Selkeät käytännöt sitouttavat toimijaa. Kaikkien tulee tietää mitä tehdään ja mitkä ovat odotukset.

Ensikosketus yhdistykseen on iso tekijä toimintaan sitoutumisessa vapaaehtoistoiminnassa. Sitoutumista ei tapahdu ilman sitouttamista. Kaikki alkaa perehdyttämisvaiheesta ja yhdistyksessä jatkossa tapahtuva toiminnan tulee edesauttaa sitoutumista.

Selvitin kyselyissä ihmisten kokemuksesta toimintaan mukaan tulemisesta ja haastatteluissa uusien toimijoiden rekrytoimisesta. Kysyin, miten paljon harrastajat olivat saaneet tietoa yleisesti harrastuksen luonteesta, yhdistyksen toimintatavoista, koirakon koulutuspolusta sekä yhdistysten säännöistä. Vastausten skaalana oli 1, en saanut lainkaan tietoa – 5, sain tietoa riittävästi. Lisäksi kysyin, mistä he olivat saaneet tietoa ja mitä tietoa he olisivat halunneet lisää.

Yli 10 vuotta harrastaneista yli puolet olivat saaneet keskiarvolta hyvin tai riittävästi tietoa yleisesti yhdistysten toimintatavoista (3,8), kun taas alle 10 vuotta harrastaneet saivat tietoa toimintatavoista selvästi vähemmän (3,3). Pelastuskoiratoiminnan yleisestä luonteesta vähemmän aikaa harrastaneet kokivat saaneensa tietoa vähemmän (3,7). Kun taas kauemmin harrastaneet kokivat saaneensa tietoa jonkin verran enemmän (4,1).

Koirakon koulutuspolusta sekä alle että yli 10 vuotta harrastaneista hieman alle puolet oli saanut tietoa hyvin tai riittävästi (vastausten keskiarvo 3,3). Yhdistysten säännöistä sen sijaan vähemmän aikaa harrastaneet kokivat saaneensa tietoa kohtalaisesti, keskiarvolta 3,2 ja kauemmin aikaa harrastaneet hyvin (3,6). Vastaukset ilmenevät taulukosta 2.

Taulukko 2: Toiminnasta saadun tiedon määrä yhdistyksen toimintatavoista yleisesti, pelastuskoiratoiminnan luonteesta, koulutuspolusta sekä yhdistyksen säännöistä harrastuksen alussa.

Tullessasi mukaan toimintaan, saitko riittävästi tietoa seuraavista asioista?

1. en saanut lainkaan tietoa 2. sain tietoa vähän 3. sain tietoa kohtalaisesti 4. sain tietoa melko hyvin 5. sain tietoa riittävästi

Vastaajien määrä: 100

Kysyttäessä mistä he olivat saaneet tietoa pelastuskoiraharrastuksesta, suurin osa vastaajista oli saanut tietoa treenikavereilta ja kouluttajilta. Toiseksi tiedonlähteeksi vastauksissa nousivat tutustumiskurssit. Lisäksi tietoa saatiin liiton internet-sivuilta ja muista yhdistyksistä.

”Olen yhdistyksen perustajajäsen. Tietoa hankin olemassa olleista SPeKL:n yhdistyksistä. Erityisesti yhdestä, jonka jäseniä tunsin muista koirajutuista ja sieltä saimme alkuun ”kummitoimintaa” osaksemme.”

Kysymykseen, mitä tietoa olisi haluttu lisää, vastauksista nousi esiin edelleen koulutuspolku ja sen tarpeellisuus harrastuksen alkuvaiheessa. Esiin nousi myös yhdistyksen hiljaiset säännöt ja lisäksi kaivattiin tietoa perustaidoista sekä jämäkkää opastusta koiran koulutukseen.

”Olisin kaivannut tietoa siitä, mitä taitoja ylipäätään pelastuskoiraharrastuksessa tarvitaan, koiran koulutukseen liittyvää tietoa, siitä miten koiran kouluttaminen olisi järkevää aloittaa rakentamaan ja mille systeemille ja perustalle toiminta rakentuu.”

”Opastusta, miten koulutan koiralleni alkeita ja mitä asioita pitää kouluttaa”

Pasi Murto (2023) kertoi haastattelussa rekrytoinnin olevan iso haaste. Vapepan puolella ensimmäisenä kurssina suoritetaan etsintäkurssi ja Murron mukaan kurseja onkin jouduttu perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Etsintäkurseilta saa hyvää perustietoa toiminnasta ja perehdytystä toimintaan, mutta kun kurseja joudutaan perumaan, uusia harrastajia on vaikea saada. Etsintäkurseilla käydään läpi mm. toiminnan luonne, vapaaehtoisen velvollisuudet sekä oikeudet. Murron mukaan henkilöressurssien puute esimerkiksi SPR:n puolella hankaloittaa rekrytoimista. Yhdistysten pitäisi olla paljon enemmän esillä, eikä paikallisosastoilla ole mahdollisuuksia vähäisten aktiivisten toimijoiden vuoksi järjestää isoja rekrytointitilaisuuksia, joissa kerrottaisiin tarkemmin SPR:n toiminnasta.

Kuten Karreinen, Halonen & Tennilä (2010) kertovat, uudelle toimijalle on hyvä selvittää tehtävänkuvaus ja tavoitteet, jotta tiedetään mitä ollaan tekemässä. Selvillä olevat käytännöt ja ohjeet sitouttavat. Tulosten mukaan näyttää siltä, että yhdistyksissä on näissä jonkin verran puutteita ja tietoa on haettu itse toiminnasta. Vähemmän aikaa harrastaneet olivat saaneet yleisesti ottaen hieman vähemmän tietoa asioista. Tämä saattaa johtua siitä, että kauemmin aikaa harrastaneet saattavat pitää asioita itsestään selvyutenä ja jos yhdistyksessä ei ole selkeää perehdytystä, saattaa unohtua kertoa perehdytyksessä olennaisia asioita. Luulen perehdyttämisen puutteen kuitenkin vaikuttavan pelastuskoirapuolella melko vähän sitoutumiseen, sillä toiminnan luonne ja tavoite ovat kuitenkin erilaisia kuin monissa muissa vapaaehtoistoiminnan muodoissa.

6.2 Tavoitteet

Selkeät tavoitteet toiminnassa motivoivat osallistumaan ja sitoutumaan toimintaan. Kuuluvaisen (2015) mukaan yhteinen visio yhdistää kokemukset, tarpeet ja päämäärän. Tavoitteet lisäksi toimivat tärkeänä motivoinnin lähteenä. Ilman tavoitteita toiminta menettää merkityksensä ja sitoutuminen ei tunnu tärkeältä. Tällöin pelastuskoiraharrastuksesta tulee helposti pelkkää har-

rastelua. Tavoitteita voi olla useita ja jokaisen henkilökohtaiset tavoitteet vaikuttavat myös toiminnan laatuun. Kysyin harrastajilta erilaisten tavoitteiden arvottamisesta skaalalla 1–5 sekä mitä muita tavoitteita heillä on. Lisäksi kysyin, miten paljon he olivat saaneet tukea yhdistykseltä edetessään kohti tavoitteita.

Tarkastelin vastaajien tavoitteita. Sekä alle 10 vuotta harrastaneiden, että yli 10 vuotta harrastaneiden keskuudessa itsensä kehittäminen ja halu oppia uusia taitoja arvotettiin kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi (4,8). Halu auttaa muita pääsemään tavoitteisiinsa nousi etenkin kauemmin harrastaneiden keskuudessa keskiarvoltaan 4,7 ja vähemmän aikaa harrastaneiden keskuudessa muiden auttaminen arvotettiin keskiarvoltaan 4,4. Muita korkealle arvotettuja tavoitteita molemmissa ryhmissä olivat kouluttaa koira viranomaistarkastetuksi (4,5), olla mukana yhteisöllisessä toiminnassa (4,3) sekä oppia kartturoimisen taitoja (4,6).

Rivijäsenenä, ilman kouluttajaksi kouluttautumisen tavoitetta, harrastaminen koettiin sekä alle että yli 10 vuotta harrastaneiden kesken kohtalaisen tärkeäksi tavoitteeksi (n. 2,9). Vähemmän tärkeinä tavoitteina pidettiin harrastaa ilman Virta-tavoitteita, toimia pelastuskoirayhdistyksen hallituksessa sekä kiinnostus Vapepa-johtajaksi tai valmiuspäivystäjäksi. Vähemmän aikaa harrastaneet arvottivat vähiten tärkeimmiksi (2,4) tavoitteiksi Vapepa-johtajuuden sekä hallituksessa toimimisen. Jopa 43 % vähemmän aikaa harrastaneista ei pitänyt Vapepa-johtajuutta lainkaan tärkeänä. Vastaava luku kauemmin aikaa harrastajien keskuudessa oli 22 %. Kauemmin aikaa harrastaneet arvottivat Vapepa-johtajuuden (2,9) ja hallituksessa toimimisen (2,6) hieman tärkeämmäksi kuin alle 10 vuotta harrastaneet. Kauemmin aikaa harrasteiden keskuudessa ilman Virta-tavoitteita harrastaminen arvotettiin vähiten tärkeäksi (2,3).

Vapaaehtoistoiminta perustuukin auttamiselle ja yhteisöllisyyteen ja vastauksissa olikin havaittavissa samanlaisia seikkoja. Vastauksista nousivat esille oppiminen, auttaminen ja yhteisöllisyys tärkeinä tavoitteina. Tutkimuksessa voidaan todeta pelastuskoiratoiminnan tavoitteiden olevan pohjimmiltaan hyvin samankaltaisia kuin muunkin vapaaehtoistoiminnan. Kauemmin aikaa harrastaneiden tavoitteissa näkyi hallitustoiminta sekä johtajuus hieman enemmän kuin vähemmän aikaa harrastaneiden. Tämä todennäköisesti johtuu taidon ja tiedon lisääntymisestä harrastuksen aikana ja halutaan kehittää itseään ja vaikuttaa enemmän asioihin. Vähemmän aikaa harrastaneilla luonnollisesti vastaavat tavoitteet saattavat olla vielä kaukaisempia.

Kysyttäessä mitä muita tavoitteita heillä oli, saatiin 30 vastausta sadan vastaajan joukosta. Vastauksista nousi esiin yhdistyksen toiminnan kehittäminen sekä itsensä kehittäminen toisten kohtaamisessa. Tämä on tärkeä seikka pelastuskoiraharrastuksessa ja muussakin vapaaehtoistoiminnassa, joka on vuorovaikutukseen perustuvaa.

”Saada meidän yhdistyksemme toiminta paremmin suunnitelluksi, organisoiduksi ja ammattimaisemmaksi. Helpottaa uusien tiedonjanoa.”

”Kehittää yhdistyksessä järkeviä resursoituja toimintamalleja ja moraalisesti ja eettisesti kestäväää toimintakulttuuria, jossa arvostetaan muita ja halutaan oikeasti tukea ja hyvää muille harrastajille. Kehittää koiran koulutuspolkuja järkeväksi niin että ainakin kehittymishalukaille koirakoille mahdollistetaan järkeviä ja tuloksellisia treenimahdollisuuksia.”

Lisäksi muiksi tavoitteiksi mainittiin ihmishenkien pelastaminen, etsittävän löytäminen sekä koiranlukutaidon kehittäminen molemmissa ryhmissä. Pienissä yhdistyksissä nousi esille toiminnan jatkuvuus.

”Saada pidettyä ryhmän jäsenet yhdistyksen toiminnassa mukana pitkään, jotta kaikilla olisi samat tavoitteet ja jäsenet olisivat motivoituneita auttamaan toisiaan.”

Pienempien yhdistysten vastaajien tavoitteet liittyivät enemmän ihmisten kohtaamiseen sekä yhdistyksen toimintakulttuurin kehittämiseen muita arvostavaksi.

Pelastuskoiratoiminnassa tavoitteet näyttelevät suurta osaa motivoinnissa ja niitä kohti edetessä tarvitaan tukea koko yhdistykseltä. Kysyttäessä miten vastaajat kokivat saaneensa yhdistykseltä tukea edetessään kohti tavoitteita, vähemmän aikaa harrastaneet kokivat saaneensa vähemmän tukea yhdistykseltä edetessään tavoitteita kohti. Asteikolla 1 (ei juuri lainkaan) – 5 (riittävästi), vähemmän aikaa harrastaneiden keskiarvo oli 3,6 ja kauemmin aikaa harrastaneiden keskiarvoksi tuli 3,9.

Yllättävää oli, että vähemmän aikaa harrastaneet eivät olleet kokeneet saaneensa niin paljon tukea, vaikka ero ei ollutkaan kovin suuri ja tukea oli saatu kohtuullisen hyvin. Pelastuskoirayhdistyksissä usein harrastetaan yhdistyksen sisällä pienemmissä ryhmissä, etenkin isommissa yhdistyksissä. Oletusarvona pelastuskoirayhdistyksissä on, että ryhmissä on eritasoisia koirakkoja, jolloin tukea ja oppia pitäisi tulla tasaisesti uudemmillekin jäsenille. Ilmeisesti näin

ei kuitenkaan kaikissa yhdistyksissä ole. Vastauksista ilmenee myös yhdistyksen organisoinnin puute, joka varmasti osaltaan vaikuttaa tiedon ja tuen saamiseen. Kuitenkin halu auttaa muita osoittautui tavoitteita kysyessä tärkeäksi. Tässä onkin havaittavissa ristiriitaa vastausten välillä. Tuen saaminen toiminnassa on edellytys koirakon etenemiselle. Kuten alussa jo mainittiin, pelastuskoiraa ei rakenneta yksin. Toiminnan kehittäminen organisoidummaksi osoittautui kyselyssä yhdeksi koko yhdistystä koskevaksi tavoitteeksi, mikä puolestaan tukee myös perehdytystä. Organisoidun toiminnan pohjaksi on helppo rakentaa hyvä perehdytys. Vastaajilla oli kuitenkin hyvin yhteneväiset ajatukset tavoitteiden arvottamisesta ja kuten Kuuluvainen (2015) kertoo yhteisen vision olevan olennainen osa motivoinnissa. Visiossa tulee esiin yhdistyksen suurempi päämäärä.

6.3 Motivaatio

Tutkimuksessa selvitin, millaiset asiat ja kuinka paljon ne vaikuttavat motivoitumiseen. Vastausvaihtoehtojen skaala oli 1 (ei lainkaan) – 5 (paljon). Lisäksi selvitin, mitä erilaisia ulkoisen ja sisäisen motivoinnin keinoja yhdistyksissä on käytössä. Kysyin, mitkä asiat motivoivat harrastuksessa ja monivalintakysymyksenä, mitä erilaisia motivaatiokeinoja omassa yhdistyksessä on käytössä sekä onko jotain muita keinoja.

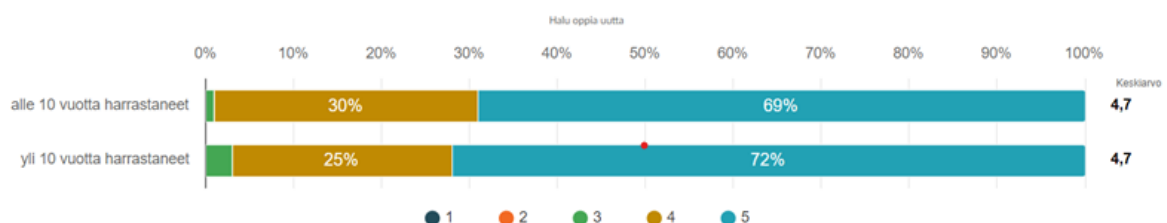
Eri aikoja harrastaneiden ryhmien välisiä eroja ei juurikaan ollut. Sisäiset motivaation tekijät nousivat molemmissa ryhmissä tärkeiksi. Molempien ryhmien vastauksista nousivat esiin ylivoimaisesti eniten motivoivaksi asioiksi halu auttaa ja halu oppia uutta. Taulukossa 3 on esitetty motivaatioon eniten vaikuttava tekijä, halu oppia uutta.

Taulukko 3: Motivaatioon eniten vaikuttava tekijä on halu oppia uutta.

Mitkä asiat motivoivat sinua pelastuskoiratoiminnassa?

1. ei lainkaan 2. vähän 3. kohtalaisesti 4. melko paljon 5. paljon

Vastaajien määrä: 100

Lisäksi motivaatioon vaikuttavat sisäisen motivaation tekijät, merkityksellisyyden tunne, mahdollisuus toteuttaa itseään, vastuu, arvot, luottamus ja turvallisuus olivat molemmissa ryhmissä

eniten motivoivia asioita. Sisäiseen motivaatioon vaikuttavaa omistajuuden tunnetta pidettiin kohtalaisen tärkeänä. Tärkeimmäksi motivoiviksi tekijöiksi tuli esiin hyvät henkilökemiat. Yli 10 vuotta harrastaneet arvottivat henkilökemiat keskiarvoltaan 4,5 ja alle 10 vuotta harrastaneet 4,3. Lisäksi tärkeiksi tekijöiksi nousivat erilaiset koulutukset, monipuoliset tehtävät, toiminnasta saatu positiivinen palaute, halu ulkoilla, ystävät sekä mahdollisuus toteuttaa itseään. Edellisten seikkojen keskiarvo molemmissa ryhmissä oli 4,1–4,3 välillä. Toiminnasta saatu positiivinen palaute nousi hieman keskiarvoltaan (4,1) korkeammaksi kauemmin aikaa harrastaneiden keskuudessa kuin vähemmän aikaa harrastaneiden keskuudessa (keskiarvo 3,8).

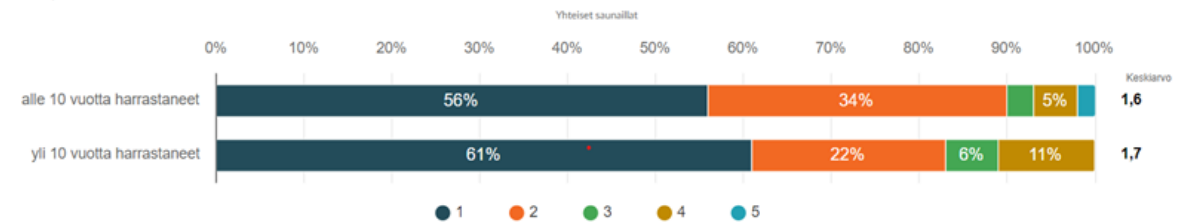
Kovin tärkeinä ulkoisen motivaatioon vaikuttavina asioina ei pidetty mahdollisuutta päättää asioista eikä hyvää mainetta. Huomionosoituksia ja yhteisiä saunailtoja pidettiin kummassakaan ryhmässä vain vähän merkityksellisinä motivaation kannalta. (Taulukko 4).

Taulukko 4: Vähiten merkityksellinen motivoiva seikka yhdistyksissä ovat yhteiset saunaillat.

Mitkä asiat motivoivat sinua pelastuskoiratoiminnassa?

1. ei lainkaan 2. vähän 3. kohtalaisesti 4. melko paljon 5. paljon

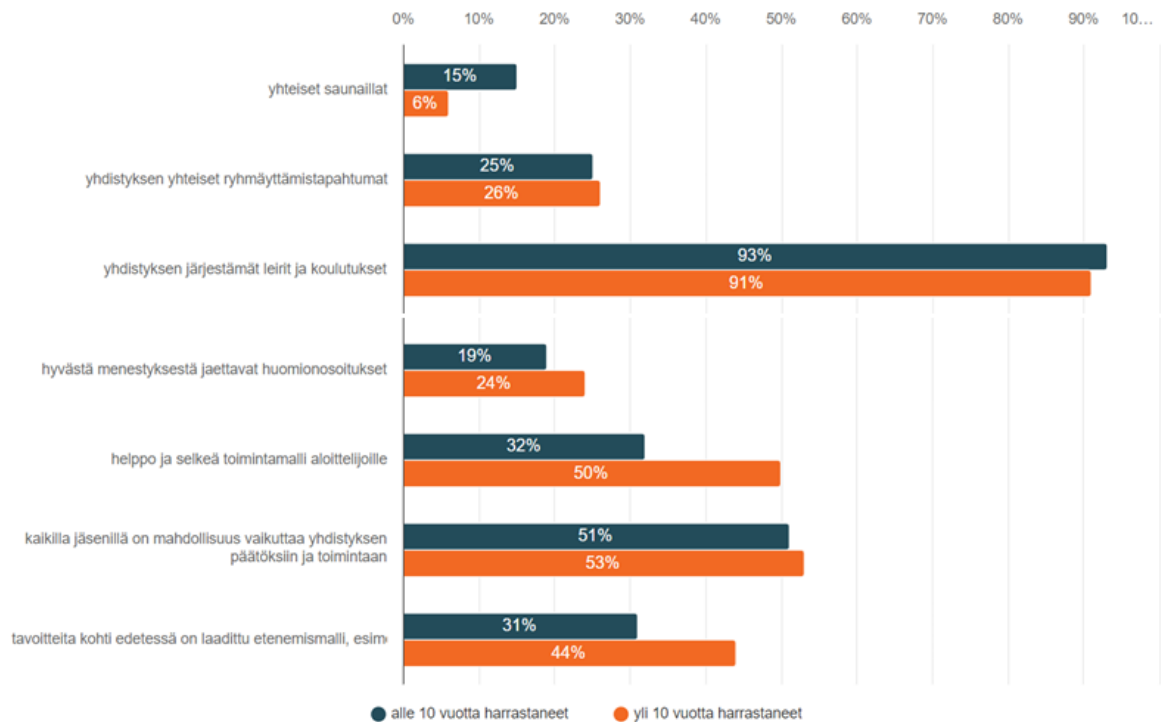
Vastaaajien määrä: 100

Yhdistyksen motivointikeinoista leirit ja koulutukset nousivat molemmissa ryhmissä eniten käytössä oleviksi keinoiksi. Se on hyvä, sillä kuten SPR määrittelee, kaikessa vapaaehtoistoiminnassa on oikeus tarvitsemaansa koulutukseen. Soininen (2023) kertoikin Pelastuskoiraliiton tukevan yhdistyksiä kokonaisvaltaisesti omalta osaltaan koulutusavustuksilla ja valmiilla koulutuspaketeilla. Muita motivoinnin keinoja yhdistyksissä oli jäsenten mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin. Selkeitä vapaaehtoistoiminnassa etenemismalleja oli isommissa yhdistyksissä enemmän. Yhteisiä saunailtoja ja ryhmäyttämistä -tapahtumia oli yhdistyksissä vain vähän käytössä. Taulukossa 5 on kerrottu tarkemmin käytössä olevat motivointikeinot yhdistyksissä.

Taulukko 5: Motivointiin liittyvät, jo olemassa olevat toimintamuodot yhdistyksissä.

Mitä motivointiin liittyviä toimintamuotoja yhdistyksessänne on?
Vastaajien määrä: 93, valittujen vastausten lukumäärä: 257

Verrattaessa eri kokoisten yhdistysten vastauksia ilmeni, että huomionosoituksia näytti olevan isommissa yhdistyksissä käytössä enemmän (27 %) kuin pienemmissä (14 %). Vastaavasti pienissä yhdistyksissä (59 %) tuloksen perusteella suuremmalla osa jäsenistä koki heillä olevan mahdollisuus vaikuttaa yhdistyksen toimintaan ja päätöksiin enemmän kuin isoissa yhdistyksissä (43 %). Samoin SPR:llä kuten muussakin vapaaehtoistoiminnassa jokaisella on oikeus osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen sekä jäsenenä vaikuttaa päätöksentekoon.

Kysyttäessä, mitä muita motivointikeinoja yhdistyksissä on käytössä, nousi esiin mielenkiinto toisten henkilöiden tekemisestä. Rento ilmapiiri ja toisten tsemppaaminen koettiin motivoivina yhdistyksissä. Lisäksi yhdistyksen omat, logolla varustetut tuotteet koettiin tärkeiksi.

”Puheenjohtajaa jaksaa kiinnostaa jäsenien fiilikset, sekä hyvät että pahat. Hän pitää [henkilökohtaisesti] yhteyttä.”

”Ylipäättään rento ilmapiiri ja huippu porukka, jossa saa olla oma itsensä.”

”Treenipäiväkirja yhdistyksen logolla ja ohjeilla, mitä päiväkirjaan olisi hyvä kirjata. Tilattu tekstiilejä yhdistyksen logolla. Suunnitelmissa menestyksestä jaettavat huomionosoitukset.”

Osan vastaajien mukaan yhdistyksessä ei juurikaan ollut mitään motivaatiota parantavia toimintoja. Vastauksissa oli havaittavissa myös motivoivaa ilmapiiriä heikentäviä asioita. Muun muassa yhden vastauksen mukaan harvoja ja valittuja johtohenkilöitä palkitaan ja koettiin että yhdistyksessä on olemassa kahden kerroksen väkeä ja koettiin, että jäsentä ei arvosteta, mikäli hän ei ole hälytysryhmässä. Tästä syystä koettiin, että yhteishenki oli heikentynyt yhdistyksessä.

Kuten vapaaehtoistoiminnassa yleensä koetaan halu auttaa ja toimia yhteisen hyvän eteen, näkyy samat tekijät myös pelastuskoiraharrastajien keskuudessa. Yleisesti vapaaehtoistoiminnan luonteeseen liittyy sisäisten motivaatioon vaikuttavien tekijöiden positiivinen vaikutus toimintaan. Tutkimuksessa pelastuskoiraharrastajien vastaukset olivat samansuuntaiset tämän kanssa ja sisäisen motivaation tekijät ohjasivat eniten toimintaa. Yhteisöllisyys kuuluu myös olennaisesti vapaaehtoistoimintaan ja vastauksista nousikin esiin ystävät korkealle arvoitettujen motivoivien tekijöiden joukossa. Pelastuskoiraharrastajat ovat tiivis yhteisö ja siinä yhteisöllisyys näyttäytyy vahvasti.

Ulkoisia motivaation lähteitä ei juurikaan arvoitettu korkealle, vaikka nekin ovat osa vapaaehtoistoimintaa. Palkitsemisilla ei tavoitetaakaan parhaiten motivoituneita jäseniä. Toki myös ulkoiset kannustimet, kuten vapaaehtoisten palkitseminen eri tavoin, saattavat olla vapaaehtoiselle hyvin tärkeitä, ja lisäksi ne luovat kuvaa yhdistyksestä laadukkaana vapaaehtoistyön tarjoajana (Kuuluvainen 2015, 48). Yllättävää olikin, ettei konkreettisista ulkoisen motivaation keinoista, koulutuksista ja leirejä lukuun ottamatta, ollut paljoakaan käytössä. Kuitenkin muun muassa Vapaaehtoisessa pelastuspalvelussa jaetaan vuosittain kunniamerkkejä ansioituneesta vapaaehtoistyön eteen tehdystä työstä. Pelastuskoirayhdistyksissä näitä ei kuitenkaan koettu merkittäviksi motivaatioon vaikuttaviksi seikoiksi, eikä niitä juurikaan ollut käytössä. Vaikkei vapaaehtoistoimintaa tehdäkään huomionosoituksia varten, niin vastauksista kuitenkin nousi esiin positiivinen palaute yhtenä tärkeänä seikkana, mikä mielestäni on eräänlainen huomionosoitus.

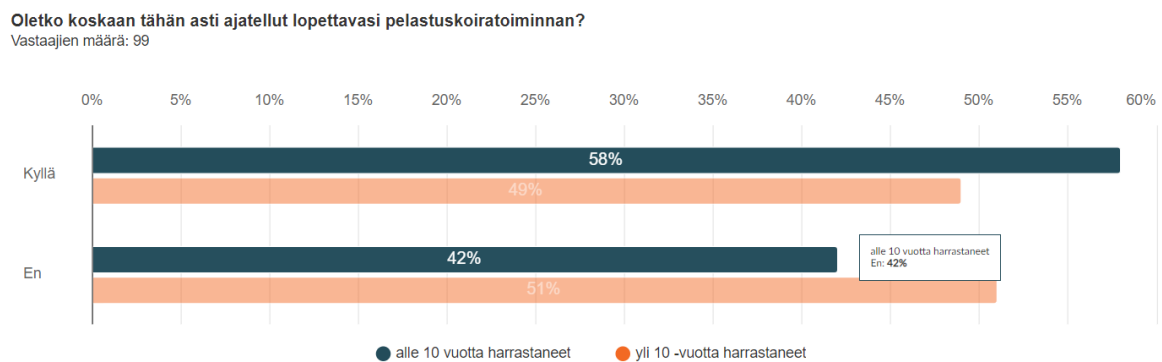
6.4 Sitoutuminen

Pelastuskoiratoiminnassa tavoite on, että vapaaehtoiset toimisivat yhdistyksissä mahdollisimman pitkään. Pitkään mukana olleilla vapaaehtoisilla on paljon ns. hiljaista tietoa, mikä edesauttaa toiminnan jatkuvuutta. Sitoutumisen puute vaarantaa koko yhdistyksen toimintaa. Sitoutumista ei tapahdu ilman sitouttamista. Yhdistyksen toiminnan tulee edesauttaa sitoutumista.

Kyselyssä kysyttiin, olivatko vastaajat aikoneet koskaan lopettavansa harrastuksen. Lisäksi kysyttiin monivalintakysymyksenä erilaisista vaihtoehdoista, mitkä seikat vaikuttaisivat syyksi lopettaa toiminta sekä miten paljon erilaiset syyt vaikuttavat sitoutumiseen ja päätökseen lopettaa toiminta.

Alle 10 vuotta harrastaneista yli puolet (58 %) oli ajatellut lopettavansa pelastuskoiraharrastuksen. Yli 10 vuotta harrastaneista noin puolet oli ajatellut lopettavansa harrastuksen. (Taulukko 6).

Taulukko 6: Pelastuskoiraharrastuksen lopettamisen aikoneiden määrä.

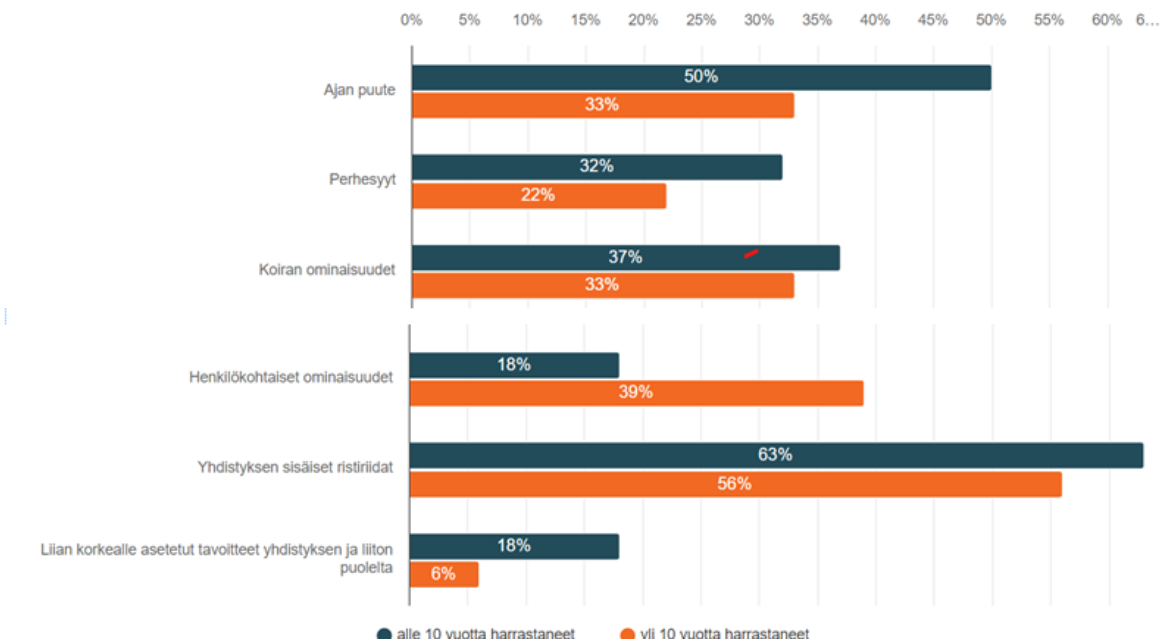
Sekä vähemmän että kauemmin harrastaneet olivat samaa mieltä siitä, että yhdistyksen sisäiset ristiriidat olisivat suurin syy lopettaa harrastus. Alle 10 vuotta harrastaneista 65 % piti ristiriitoja tärkeimpänä syynä ja yli 10 vuotta harrastaneista 56 %. Verrattaessa yhdistysten kokoja, pienemmissä yhdistyksissä koettiin sisäisten ristiriitojen olevan isoja yhdistyksiä suurempi syy lopettaa toiminta. Tästä voisi päätellä, että pienissä yhdistyksissä ristiriitojen ollessa suuria, saattaa olla hankalampi harrastaa toisia näkemättä, kun harrastetaan tiiviimmin yhdessä. Kun taas isoissa yhdistyksissä on helpompi harrastaa eri treniryhmissä näkemättä toisiaan, mikäli ristiriidat johtuvat henkilökemioista.

Toiseksi eniten vaikutti ajan puute. Se näkyi erityisesti vähemmän aikaa harrastaneiden keskuudessa. Vapepa-johdaja Pasi Murrin (2023) mukaan ihmisillä on paljon muuta tekemistä. Työt ja varsinkin vuorotyöt vaikuttavat. Hänen näkemyksensä mukaan myös sitoutumista pelätään. Murto painotti myös sitä, että ihmiset haluavat itse ratkaista sen, milloin halutaan mukaan ja milloin ei. Yleisesti ottaen Vapepan ja SPR:n puolella keikkojen määrä vaikuttaa myös sitoutumiseen. SPR:llä saattaa olla 40–50 keikkaa vuoden aikana ja Vapepan puolella vähimmillään 5–6 vuodessa. Mikäli keikkoja ei ole tarpeeksi, halutaan aika nopeasti lopettaa harrastus, jossa tarkoitus on osallistua etsintöihin ja löytää kadonnut.

Kauemmin harrastaneista noin puolet kokivat omat henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavan huomattavasti enemmän kuin vähemmän aikaa harrastaneilla. Myös perhesyyt ja koiran ominaisuudet vaikuttivat syyksi lopettaa eri aikoja harrastaneilla. Erityisesti vähemmän aikaa harrastaneilla perhesyyt vaikuttivat enemmän. Liian korkeat tavoitteet puolestaan eivät vaikuttaneet kummallakaan ryhmällä syyksi lopettaa. Jäsenmäärältään isommissa yhdistyksissä koettiin koiran ominaisuudet ja ajan puute vaikuttavan enemmän kuin pienissä. Taulukossa 7 on nähtävillä syitä lopettaa harrastus ja niiden merkityksellisyys

Taulukko 7: Mahdollisia syitä lopettaa toiminta.

Mitkä seikat vaikuttaisivat syyksi lopettaa toimintasi?
Vastaaajien määrä: 98, valittujen vastausten lukumäärä: 203

Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajan Mika Soinisen mielestä organisoitu toiminta lisää vapaaehtoisten sitoutumista. Soinisen mukaan yleensä ajatellaan, että jos toimintaa organisoiti palkattu

henkilö, se vähentää vapaaehtoisten halua sitoutua. Hänen kokemuksensa näyttäisivät kuitenkin kumoavan tämän uskomuksen. Vapaaehtoistoiminnan johtaminen tuo toimintaan selkeyttä ja vapaaehtoisille väylän, jonka kautta he saavat omat toiveensa ja ideansa esille. (Soininen, 2023.)

Pelastuskoiratoiminta koetaan mielekkääksi. Se ei ole vastaajien mukaan ole vain koiraharrastus, vaan osa vastaajista olisi mukana toiminnassa, vaikka oma koira ei olisikaan soveltuva hälykoiraksi. Vastanneista yli 10 vuotta harrasteista 50 % olisi mukana toiminnassa ja 28 % ei osannut sanoa. Alle 10 vuotta harrastaneista taas 39 % olisi mukana ja 38 % ei osannut vielä sanoa.

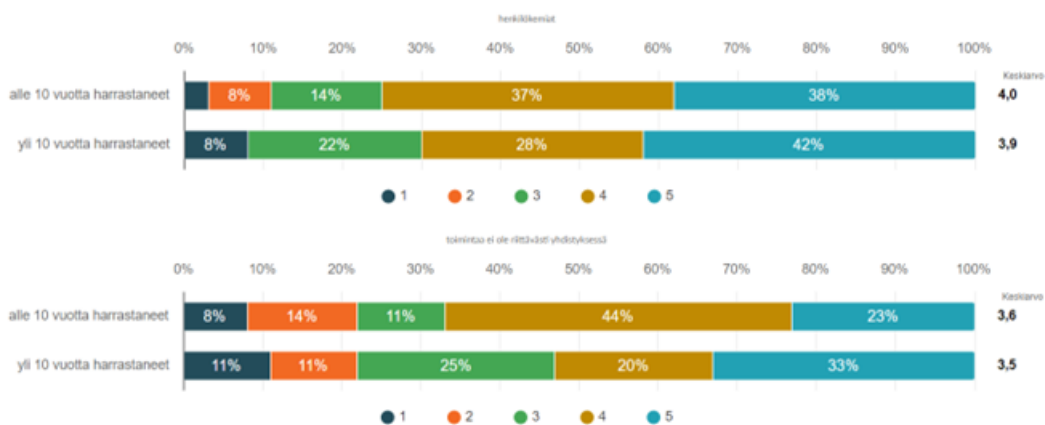
Tutkimuksessa kysyttiin, miten merkityksellisiksi skaalalla 1–5 vastaajat arvottivat erilaiset syyt syyksi lopettaa harrastus. Henkilökemiat nousivat sekä kauemmin (3,9) että vähemmän aikaa (4,0) harrastaneiden keskuudessa. Lisäksi molemmissa ryhmissä henkilökemiat jäsenten kesken sekä toiminnan vähyys yhdistyksessä koettiin melko tärkeiksi syiksi lopettaa toiminta. Taulukossa 8 näkyy merkityksellisimmät syyt lopettaa toiminta.

Taulukko 8: Merkityksellisimmät syyt lopettaa toiminta ovat henkilökemiat, ja toimintaa ei ole riittävästi yhdistyksissä

Kuinka merkityksellisiä seuraavat seikat voisivat olla lopettaa toiminta?

1. ei lainkaan merkityksellisiä 2. vähän merkityksellisiä 3. kohtalaisen merkityksellisiä 4. melko merkityksellisiä 5. erittäin merkityksellisiä

Vastaajien määrä: 100

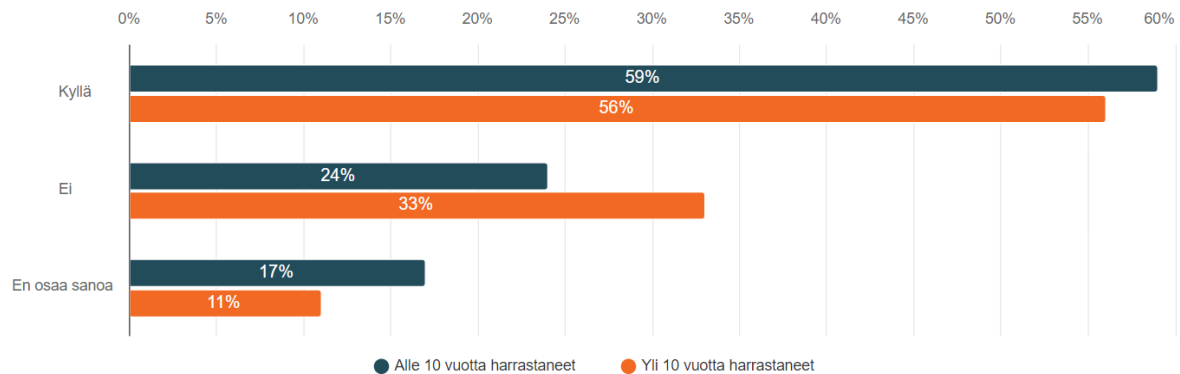

Liiallinen vastuu tai vallan puute koettiin puolestaan kummassakin ryhmässä kohtalaisen merkitykselliseksi syyksi lopettaa.

Molemmissa ryhmissä, jopa yli puolet vastaajista kokivat yhdistyksessään olevan sisäisiä ristiriitoja, jotka vastaajat kokivat myös merkityksellisemmäksi syyksi lopettaa toiminta. (Taulukko 9).

Taulukko 9: Eri aikaa harrastaneiden kokemuksia sisäisten ristiriidoista yhdistyksissä.

Koetko yhdistyksessäsi olevan sisäisiä ristiriitoja?
Vastaajien määrä: 100

Kysyttäessä mahdollisia syitä sisäisten ristiriitojen syiksi, molemmilta ryhmillä nousi selkeästi suurimmaksi syyksi aikaisemmistakin kysymyksistä esiin nousseet henkilökemiat ja näkemyserot. Vähemmän aikaa harrastaneet kokivat etenkin kouluttajien välisten ristiriitojen ja liian jyrkkien mielipiteiden vaikuttavan koko yhdistyksen toimintaan negatiivisesti.

”Henkilökemiat. joustamattomuus ymmärtää toisten tapaa edetä tavoitteessa. Koulutusvastaavan negatiivinen suhtautuminen ja täydellisyyden tavoittelu, joka estää muiden etenemisen.”

Kauemmin harrastaneiden keskuudessa tämä ei tullut esille. Vallan käyttö nousi molempien ryhmien kohdalla yhdeksi tekijäksi. Etenkin kauemman aikaa harrastaneet kokivat jäsenten jakautuneen pieniin ryhmiin, jolloin yhteenkuuluvuuden tunteen koettiin heikentyneen.

”Ryhmä hieman jakautunut. Aktiivisen ryhmän ulkopuolella olevat yhdistyksen jäsenet kokevat tulevaisuutta syrjäytetyksi, kuitenkin haluamatta olla osallistumatta toimintaan.”

Lisäksi koettiin osan jäsenten haluttomuus treeneissä osallistua ja keskittyä toisten koirien treenaamiseen, mikä ilmeni treenin aikana asiaan kuulumattomaan puhelimen räpläämiseen tai haluttomuutena toimia maalimiehenä koirakolle. Viime hetken peruutukset osallistua treeneihin myös aiheuttivat turhautumista ryhmässä.

Ristiriitoihin vaikuttamisen ja samalla sitouttamisen konkreettisiksi keinoiksi suurin osa vastaajista kokivat avoimen, läpinäkyvän keskustelun ja kuulluksi tulemisen. Lisäksi vastauksista nousi useasti esiin selkeiden toimintatapojen ja sääntöjen luominen. Erityisesti tasa-arvoisuuden lisäämistä uusilla toimintatavoilla painotettiin.

”Tasa-arvoistamalla kaikki samalle viivalle kohtelemalla kaikkia jäseniä tasa-arvoisesti. Rikkomalla nykyisen rakenteen ja luomalla uuden toimivamman rakenteen, joka ei jaa ihmisiä eriarvoisuus aseisiin.”

Jäsenistön laajaa osallistamista päätöksen tekoon nähtiin keinona poistaa toisille jäsenille kasaantunutta suhteettoman suurta valtaa. Pelastuskoiraliitolta kaivattiin yhdistyksen hallitukseen yleispäteviä vähimmäisohjeita ja sääntöjä ajatuksena kitkeä pois pitkään hallituksessa istuneiden henkilöiden toiminta omien mielihalujen mukaisesti. Lisäksi vastauksissa konkreettisiksi keinoiksi tuli esiin yhteiset leirit ja vastaavat yhdessäolot.

”Yhteistreneilla eli meilläkin on sen verran iso yhdistys, että osa ei tapaa kuin vaikkapa kokouksissa tai koulutuksissa. Arkena on viikkoryhmät mutta ennen oli lauantaisin kaikille avoimet treenit, joissa oli hyvin eri ryhmistä sekoittunutta porukkaa. Mitä paremmin tunnetaan ja nähdään toistenkin toimintatapoja käytännössä, niin sen helpompi on ymmärtää toisia.”

Kolmannen osapuolen kanssa asian selvittely nähtiin myös keinona ratkaista ristiriitoja. Mika Soininen (2023) kertoikin haastattelussa Pelastuskoiraliitolla olevan käytössä neuvotteluryhmä, mihin yhdistykset voivat tarvittaessa ottaa yhteyttä ristiriitojen selvittämiseksi.

Pelastuskoiratoiminnassa ollaan keskimäärin kuitenkin hyvin sitoutuneita. Pelastuskoiratoimintaan sitoutumiseen vaikuttavissa tekijöissä näkyi muun muassa halu olla toiminnassa mukana ilman koiraa, mikä kertoo toiminnan olevan motivoivaa ja siihen on halu sitoutua. Ristiriidat ja ajan puute olivat suurimmat tekijät sitoutumisen puutteeseen. Vapaaehtoistoiminnassa yleensä liiallisen vastuun kerääntyminen muutamien harteille aiheuttaa kinaa ja se osaltaan varmasti on tässäkin yhtenä ristiriitojen aiheuttajana. Vastaajien keskuudesta selkeästi tuli ilmi yhdistyksistä jäsenten jakautuminen eri ryhmiin ja yhteishengen heikentyminen sen myötä. Ja esimerkiksi Harjun (2023) mukaan ajankäyttö on muuttunut ja ihmiset haluavat itse määrittellä milloin ja mihin aikaa halutaan käyttää. Tämä näkyy muun muassa esiin nousseessa viime hetken peruuntumisessa ja osan porukan harrastelemisena. Lisäksi nostaisin vastauksista esiin toiminnan vähyyden sitoutumiseen negatiivisesti vaikuttavana tekijänä. Tämä nousee esille myös

Pasi Murrón (2023) haastattelussa. Hän koki, että jos hälytyksiä ei ole kuin muutama vuodessa, saattaa kiinnostus harrastukseen loppua. Koiran kanssa harrastaminen onkin aikaa vievää ja vaatii treeniä, niin tässä toiminnassa päätavoite kuitenkin on koiran kanssa etsinnöille pääseminen. Ehkä yllättävänä huomiona vastauksista nousee myös kauemmin aikaa harrastaneiden syy lopettaa toiminta, omat henkilökohtaiset ominaisuudet. Kuitenkin vuosia on jo takana ja harrastuksen luonne on tullut tutuksi. Saattaa tietysti olla, että jossain vaiheessa terveydelliset seikat saattavat vaikuttaa asiaan.

6.5 Merkityksellisyys

Pelastuskoiratoiminnalla kuten muullakin vapaaehtoistyöllä on todettu olevan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointiin. Se tuo merkitystä ja mielekästä tekemistä omalle elämälle. Vapaaehtoistoiminta edistää apua saavien sekä että toimintaa tekevien hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi merkityksellisyyden tunne lisää sitoutumista. Kysyin vastaajilta, miten merkitykselliseksi he kokivat oman vapaaehtoistyönsä skaalalla 1–5 sekä miten heidän mielestään toiminnan merkityksellisyyttä saataisiin lisättyä. Lisäksi kysyin heiltä, miten vapaaehtoistoiminta on muuttanut heitä ihmisenä.

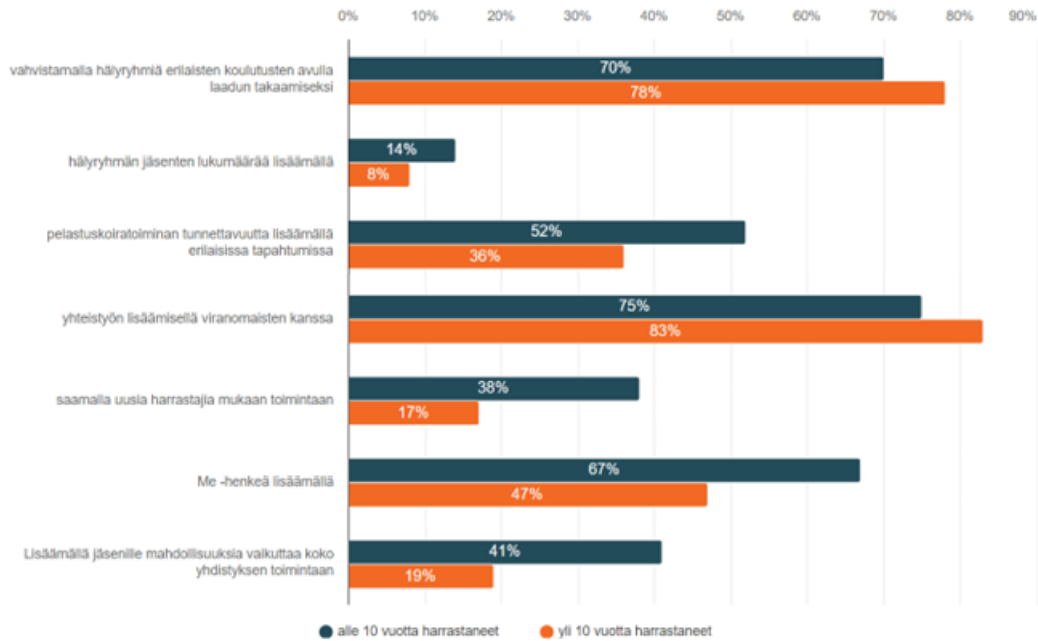
Suurin osa vastaajista kokivat oman pelastuskoiratoimintansa olevan hyvin merkityksellistä yhteiskunnan sekä heidän itsensä näkökulmasta. Myös valtioneuvoston selvityksessä (2017) pidettiin Vapepan vapaaehtoistoimintaa merkittävänä toimijana yhteiskunnassa viranomaisten tukena. Vastaajien mielestä yhteiskunnallista merkityksellisyyttä voitaisiin entisestään nostaa eniten muun muassa vahvistamalla hälyryhmiä laadun takaamiseksi erilaisten koulutusten avulla ja yhteistyön lisäämisellä viranomaisten kanssa. Etenkin alle 10 vuotta harrastaneiden vastauksissa hyväksi keinoksi koettiin pelastuskoiratoiminnan tunnettavuutta erilaisin tapahtumin, uusien harrastajien saaminen toimintaan ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä yhdistyksen toimintaan. (Taulukko 10).

Taulukko 10: Keinoja merkityksellisyiden lisäämiseksi.

Miten mielestäsi pelastuskoiratoiminnan merkityksellisyyttä saataisiin vahvistettua?

Valitse kolme tärkeintä syytä.

Vastaajien määrä: 100, valittujen vastausten lukumäärä: 332

Hälytysryhmien jäsenmäärän lisäämistä ei vastaajien keskuudessa koettu juuri lainkaan tärkeäksi. Me -hengen lisääminen koettiin tärkeäksi keinoksi lisätä merkityksellisyyttä ihmiselle itselleen.

Vapaaehtoistoiminnan merkitys yksilölle itselleen vaikuttaa motivointiin. Kauemmin harrastaneista 56 % oli sitä mieltä, että toiminta oli muuttanut heitä ihmisen. Kun taas vähemmän aikaa harrasteista vain 35 % oli sitä mieltä. Useista vastauksista nousi esiin itsevarmuuden ja rohkeuden lisääntyminen harrastuksen myötä. Monet kokivat myös arvomaailmansa kirkastuneen, muuttuneensa suvaitsevaisemmaksi ja muita ihmisiä huomioivammaksi. Vastauksista nousi esille myös yksilön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

”Todennäköisesti pelastanut mielenterveyteni; työhön ja muuhun elämään verrattuna aivan erilaiset ympyrät, ihmissuhteet, mielekäs toiminta.”

”Eri vapaaehtoistyöt ovat tuoneet uusia näkökulmia elämään ja merkityksellisyyttä. Samoin sosiaalista kanssakäymistä, joka muuten olisi jäänyt syntymättä.”

Pelastuskoiratoiminta nähtiin hyvin merkityksellisenä tekijälleen ja yleisesti yhteiskunnalle. Vastauksista on nähtävissä Martelan merkityksellisyyden perustarpeista (kuvio 6) läheisyys ja

hyvän tekeminen ovat kokemuksia siitä, että saa vaikuttaa myönteisesti ympärillä olevien ihmisten elämään. Itsevarmuuden ja rohkeuden lisääntyminen taas täyttää osaltaan kyvykkyyden tarvetta. Ja niin kuin pelastuskoira yleisesti ottaen perustuu vapaaehtoisuuteen ja hyvän tekemiseen, täytyvät nekin tarpeet. Hyvän tekeminen on tullut esille jo aikaisemmissakin tuloksissa haluna auttaa toisia. Vastukset olivat myös samansuuntaisia kuin Vapaaehtoistyö.fi-verkkopalvelun (20239 tekemässä tutkimuksessa vapaaehtoistyön merkityksistä. Verkkopalvelun tutkimuksessa vapaaehtoiset kokivat muun muassa, että sosiaaliset kontaktit ja suvaitsevaisuus olivat lisääntyneen, vapaaehtoistoiminnasta oli hyötyä yhteiskunnalle ja vapaaehtoistoiminnan olevan myönteisesti omaan elämään vaikuttavaa. Opinnäytetyössä vastaukset mukailivat vapaaehtoistyön tutkimuksen ja Martelan perustarpeiden kuvausta. Pelastuskoiraharrastajien vastauksissa ei ollut eroja erilaisten vapaethotis

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Seuraavaksi on kerrottu tutkimuksen tuloksista syntyneet johtopäätökset. Lisäksi on esitelty kehittämisehdotukset, mitkä nousivat tulosten pohjalta.

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tilaajan tarve nousi uusien sitoutuneiden jäsenten lisäämisestä ja yhdistysten vahvistamisesta. Lähestyin tässä tutkimuksessa aihetta toiminnan perusteista käsin. Sitoutuminen toimintaan lähtee hyvästä perehdytyksestä, selkeistä tavoitteista sekä motivaatiosta. Luonnollisesti pelastuskoiratoiminnassa pidetään tärkeänä tavoitteena kouluttaa koirasta viranomaistarkastettu pelastuskoira, mutta etenkin lyhyen aikaa harrastaneiden keskuudessa sitä ei pidetty kovin tärkeänä vaan haluttiin harrastella myös ilman Virta-tavoitetta.

Pelastuskoiraharrastaja ovat keskimäärin sitoutuneita harrastukseen. Tässä opinnäytetyössä ei päästy kunnolla kiinni kysymykseen, kokeeko osa vastaajista kuitenkin harrastuksen liian sitovana ja haluavatko he pitää harrastuksen osittain harrastelun asteella. Syy olla mukana voi olla auttamisen halun lisäksi yhteisöllisessä toiminnassa mukana oleminen. Toki vähemmän aikaa mukana olleet eivät välttämättä vielä tiedä, mihin oma osaaminen riittää tai miten koiran ominaisuudet jatkossa riittävät, joten he haluavat aloittaa harrastamisen keveästi. Tavoitteet muuttuvat ajan myötä osaamisen lisääntyessä. Ilman tavoitteita toiminta ei ole kuitenkaan pitkäjänteisesti motivoivaa.

Pelastuskoiraharrastajien keskuudessa tärkeimmiksi tavoitteiksi ja motivoiviksi tekijöiksi nousivat sisäiseen motivaatioon vaikuttavat asiat. Itsensä kehittämistä ja halua oppia uusia taitoja nostettiin esille useassa kohtaa. Pelastuskoiraharrastuksen kuten yleisesti eri vapaaehtoistoiminnan muotojen perusluonteeseen kuuluu halu auttaa ja se nousi esiin myös motivoivana tekijänä. Kuitenkaan sisäiseen motivaatioon kuuluvaa omistajuuden tunnetta, jota pidetään usein motivoivana tekijänä, ei arvostettu kovinkaan paljon. Tämä oli mielestäni yllättävää. Pienissä yhdistyksissä se kuitenkin saattaa olla yhdistystä koossa pitävä voima vaikuttaessaan suoraan me-hengen ylläpitämiseen. Pieni yhdistys saatetaan kokea yhdessä omistetuksi. Tällainen kiinteä omistamisen tunne usein häviää, kun yhdistys kasvaa. Isossa yhdistyksessä koetaan usein yhden jäsenen olevan vain yksi, pieni osa yhdistystä.

Ristiriidat ja näkemuserot nousivat voimakkaasti esille vastaajien keskuudessa ja luonnollisesti ne vaikuttavat koko yhdistyksen toimintaan. Pelastuskoiratoiminta on tiivistä yhteistyötä niin

harrastuskavereiden kuin koirienkin kesken. Muun muassa hälyryhmissä tulee voida luottaa muihin ryhmän jäseniin ja ristiriidat heikentävät ryhmän toimintaa. Ryhmän tulee olla tiivis yhteisö, mutta vastauksista nousi esiin ryhmien jakautuminen pienempiin ristiriitojen vuoksi. Tämä on huolestuttavaa ryhmän jatkon kannalta.

Vertaillessani tuloksia ristikkäin isojen ja pienten yhdistysten välillä, oli vain muutamissa kysymyksissä eroavaisuuksia vastausten välillä. Tämä mielestäni vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Pienemmissä yhdistyksissä useimmat kokivat saaneensa enemmän vaikuttaa päätöksen tekoon. Tämän koettiin yleisesti parantavan motivaatiota ja vaikuttavan koko yhdistyksen toimintaan

7.2 Kehittämisehdotukset

Kehittämisehdotusten lähtökohta on pelastuskoiratoiminnan kehittäminen yhdistyksissä niin, että pelastuskoiraharrastajat saataisiin sitoutumaan entistä paremmin toimintaan. Kun perusasiat ovat kunnossa, voidaan saada lisää aktiivisia toimijoita hälyryhmiin. Tuotin tavoitteen mukaisesti kehittämisehdotuksia työkaluiksi, joita voitaisiin käyttää eri yhdistyksissä motivoimaan ja sitouttamaan jäseniä toimintaan. Sitoutumisen ja motivoitumisen perusteisiin vaikuttamalla saadaan vahvistettua pelastuskoirayhdistyksiä ja niiden laadukasta toimintaa. Pelastuskoiratoiminta on tiivistä yhteistyötä ja hyvä ryhmädynamiikka on perusta koko harrastukselle.

Aineistoa tutkiessani esille nousivat kehityskohteiksi rakentava keskustelukulttuuri, me-hengen vahvistaminen sekä toisten treenaamiseen sitoutuminen. Nämä heijastavat yhdistyksissä olevia sisäisiä ristiriitoja, jotka vastaajat toivat useassa kohdassa esille. Motivoinnin ja sitouttamisen työkalut voidaan jaotella näiden kehityskohteiden mukaisesti. Mielestäni lisäksi sitouttamiseen kaivattaisiin lisää työkaluja. Hyviä sitouttamisen tapoja yhdistyksissä jo olikin käytössä, mutta selkeää perehdytyspakettia ei monellakaan tuntunut olevan käytössä tai ainakaan se ei tullut kyselyssä esille. Tähän mielestäni kaivattaisiin enemmän huomiota ja tähän voisi rakentaa yhdistyksille yhtenäisen peruspaketin.

Keskustelukulttuurin työkalu

Yhdistysten sisäiseen keskustelukulttuuriin on tärkeä pystyä vaikuttamaan. Kehitysehdotukseni on ilmapiirikysely. Ilmapiirikyselyn sisältö koostuisi muun muassa kokemuksista yhdistyksen ilmapiirin tilanteesta, oman toiminnan tarkastelusta, ilmapiiriin positiivisesti tai negatiivisesti vaikuttavista asioista. Se tehtäisiin anonymisti kaikille jäsenille säännöllisesti, esimerkiksi

vuoden välein. Tällöin aihe pysyisi tuoreena mielessä ja siihen tulisi kiinnitettyä yhdistyksissä enemmän huomiota.

Kyselyn tavoitteena olisi nostaa esille sisäistä keskustelukulttuuria ja jokaisen vastuuta yhteisen kulttuurin luomisesta. Kyselystä saatujen vastausten avulla yhdistyksen jäsenet voisivat yhdessä avoimesti pohtia yhdistyksen sisäistä keskustelukulttuuria ja miten paljon sillä on merkitystä yleiseen ilmapiiriin ja miten oma toiminta vaikuttaa siihen.

Kyselyn vastaukset tuotaisiin esille yhdistysten omilla jäsensivuilla kaikkien nähtäväksi. Kyselystä saaduilla vastauksilla pystyttäisiin nopeammin reagoimaan yhdistyksissä ilmeneviin ongelmiin, mikäli sellaisia ilmenee. Vastauksista pystytään seuraamaan vuosittain kehitystä ja pystyttäisiin seuraamaan ilmapiiriin vaikuttavia tekijöitä. Vastausten pohjalta voitaisiin kehittää myös tarpeen mukaan yhdistysten toimintaa sen perusteella, mitä asioita kyselystä kulloinkin nousee esille.

Työkalu me -hengen parantamiseen

Keskustelukulttuurin kehittämisen lisäksi tärkeä kehityskohde on yhdistysten me-henki. Ne liittyvät vahvasti toisiinsa ja tukevat toinen toisiaan. Me-henki vaikuttaa omistajuuden tunteeseen, mitä suurin osa vastaajista ei pitänyt tärkeänä, mutta jonka kuitenkin katsotaan olevan motivaatioon positiivisesti vaikuttava tekijä. Saattaa olla, että käsitys omistajuudesta on vieras, eikä sitä siksi osata nähdä tärkeänä, vaikka se vaikuttaakin sitoutumiseen. Vastauksista nousi esille useaan otteeseen eri yhteyksissä ryhmän jakautuminen omiin porukoihin. Tämä mielestäni vaikuttaa me -hengen ja omistajuuden tunteeseen negatiivisesti. Tähän näen ns. ryhmäytymispäivän kehittämisen räätälöidysti pelastuskoiraharrastajille olevan keino parantaa me-henkeä. Puhuisin ehkä mieluummin koulutus- tai kehittämispäivästä kuin ryhmäytymis- -päivästä. Koulutuspäivän runko kehitettäisiin aiheeseen perehtyneen ammattilaisen kanssa ja se toteutettaisiin jokaisessa yhdistyksessä osana muita koulutuksia. Koulutuksen sisällön olisi hyvä teemautua muun muassa vuorovaikutuksen ja pelastuskoiratoiminnan arvojen ympärille. Mikäli mahdollista, liitto tukisi tätä koulutusta samoin kuin muitakin koulutuksia.

Mikäli toisten auttamiseen ei sitouduta, pelastuskoiratoiminnan perusidea kärsii. Silloin ilmenee helposti vastaajienkin esille tuomaa ryhmien jakautumista ja ristiriitoja, mikä vaikuttaa toisten treenaamiseen sitoutumiseen. Uskon, että me-henkeä parantamalla saadaan myös kehityskohteeksi noussutta toisten treenaamiseen sitoutumista parannettua.

Työkalu perehdytykseen

Hyvä perehdytys on tärkeä sitouttamisen väline. Tuloksista ilmeni kuitenkin, että osalle vastaajista oli jäänyt epäselväksi perusasiat tullessaan mukaan toimintaan. Perehdytyspaketin rungon tulisi olla kaikilla samanlainen ja yhdistys muokkaisi siitä omaan toimintaansa sopivan. Mielestäni tämän yhteisen paketin rakentaminen edesauttaisi myös uusia tulokkaita saamaan selkeämmän kuvan harrastuksesta ja yhdistyksen toiminnasta, jolloin olisi helpompaa miettiä esimerkiksi omia resurssejaan sekä omaa arvomaailmaansa suhteessa toiminnan luonteeseen ja kyseisen yhdistyksen toimintaan.

Vaikka liitolla on hyvä peruskoulutuspaketti, mikä antaa perustietoa pelastuskoiratoiminnasta, kaivattaisiin tietoa tarkemmin yhdistysten toimintatavoista sekä säännöistä. Se helpottaisi uutta tulokasta tulemaan mukaan toimintaan. Selkeät pelisäännöt ja toimintatavat luovat turvallisuutta. Jokaisessa yhdistyksessä laadittaisiin oma perehdytyspaketti, missä selviäisi toiminnan perusluonne ja arvot, säännöt sekä yhdistyksen toimintamallit. Paketissa myös esiteltäisiin yhdistyksessä toimivat vastuuhenkilöt ja heidän roolinsa toiminnassa. Paketti olisi tehty kirjallisena ja se löytyisi yhdistyksen sivuilta, josta sen voi jakaa uusille tulokkaille etukäteen katsottavaksi jo tutustumisvaiheessa, ennekuin he päättävät hakeutua yhdistyksen jäseneksi. Vaikka kaikilla yhdistyksillä onkin sama tavoite, on erilaisia yhdistyksiä, joilla on erilaiset toimintatavat. Paketin avulla helpompi etsiä itselleen sopivaa yhdistystä.

8 REFLEKTIO

Opinnäytetyö onnistui mielestäni tarkoituksen mukaisesti. Opinnäytetyön idea lähti liikkeelle omasta kiinnostuksestani pelastuskoiratoimintaan ja Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtajan, Mika Soinisen kanssa päädyimme minun tekevän opinnäytetyön, minkä voisi liittää osaksi pelastuskoiraliiton strategiaa. Strategiassa yhtenä tavoitteena on lisätä viranomaistarkastettujen hälytyskoirakoiden määrää ja vahvistaa hälytysryhmiä. Opinnäytetyötä tehdessäni aihe ja tutkimuskysymykset tarkentuivat matkan varrella. Tämä antoi mielestäni itselle liikkumavaraa aiheen sisällä. Kuitenkin koin, että lopputulos oli hyvin lähellä alkuperäistä ajatusta.

Tutkimuskysymykset ohjasivat teoreettista viitekehystä. Teoriapohjan rakensin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin liittyvistä keskeisistä käsitteistä, josta sain hyvää pohjaa kysymysten laatimiselle. Toisaalta aihe oli itselleni niin tuttu, että kyselyn tekeminen halutun tiedon saamiseksi koin selkeäksi.

Haastateltavaksi valitsin sekä vapaaehtoistoiminnan sekä pelastuskoiratoiminnan asiantuntijat ja kyselyn kohderyhmäksi luonnollisesti pelastuskoiraharrastajat. Pohdin aluksi haastateltaviksi myös muita vapaaehtoistoimijoita, mutta työn rajaamiseksi aiheen mukaisesti, en kokenut sen kuitenkaan olevan tarpeen ja ajan puutteen vuoksi tulosten läpi käymiseen ja analysointiin ei olisi jäänyt aikaa riittävästi. Kysely oli alun perin tarkoitus lähettää kahdelle henkilölle per yhdistys, mutta opinnäytetyön tilaajan pyynnöstä se lähetettiin kaikille pelastuskoiraliiton jäsenille. Vastauksia sain 170. Haasteeksi muodostui kyselyn avokysymysten suuri määrä, että niiden kaikkien läpi käymiseen olisi mennyt liikaa aikaa opinnäytetyöni aikatauluun nähden. Päädyin ottamaan otannan, missä oli sata ensimmäistä vastaajaa, jolloin aineiston käsittely oli helpompaa. Uskon että otanta oli riittävä määrältään ja sen määrän en usko vaikuttavan tutkimuksen luotettavuuteen heikentävästi. Kaikki vastaukset kuitenkin menevät sovitusti tilaajan käyttöön ja sitä kautta edelleen jakokäyttöön heidän omiin tilastoihinsa.

Mielestäni kysymykset olivat tutkimuskysymykseen vastaavia. Vastauksista ja haastatteluista sain opinnäytetyöni kannalta tärkeää tietoa ja ne sopivat hyvin teoreettiseen viitekehukseen. Kyselyn vastauksia käsitellessäni huomasin joidenkin kysymysten kohdalla, että olisi voinut olla hieman tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluista sain kysymyksillä vahvistusta ammatillaisen näkökulmasta harrastajille tekemäni kyselyn lopputuloksiin. Opinnäytetyöni sain pidettyä mielestäni hyvin aiheen keskiössä, eikä se lähtenyt missään vaiheessa laajenemaan aiheen ulkopuolelle.

Tutkimuksessa nousi esiin vahvasti toiminnan haasteiksi muodostuneet jäsenten väliset ristiriidat. Mielestäni sain kysymyksillä tutkimuksessa hyvin syitä myös niiden syntymiseen, mutta niiden syden tutkimiseen olisi hyvä paneutua tarkemmin. Itseäni kiinnostaisi tämä. Tästä tuloksesta tilaaja voisi saada hyvän jatkokyselyn tehtyä tai mahdollisesti tilata jopa uuden opinnäytetyön.

Prosessina opinnäytetyön kirjoittaminen oli itselleni aluksi haastava, mutta työn edetessä moni asia selkeytyi ja työtä tehdessä opin paljon asiatekstin tuottamisesta. Kaiken kaikkiaan haastavuudesta huolimatta onnistuin opinnäytetyössäni kohtuullisen hyvin..

LÄHTEET

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Vastapaino.
- Harju, Aaro 2020. Kansalaisyhteiskunta.fi. Vapaaehtoistoiminnan lisääntyvät haasteet. Viitattu 8.10.2023. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/vapaaehtoistoiminnan-lisaantyyvat-haasteet/>
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2017. Tutkimushaastattelu. Haastatteluaineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus Oy.
- Hoffren, Jukka 2023. Kansalaisareena. Vapaaehtoistyön arvo Suomessa 2023. Viitattu 28.8.2023. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2023/05/Vapaaehtoistyon-arvo-Suomessa_laskelma_2023_Jukka-Hoffren.pdf
- Jalava, Janne & Raisio, Harri & Norri-Sederholm, Teija & Lahtinen, Henri & Puustinen, Alisa 2017. Kolmas sektori viranomaisten turvallisuustoiminnan tukena. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 76/2017. Viitattu 30.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160404/76_Loppuraportti%20kolmas%20sektori%20viranomaisten%20turvallisuustoiminnan%20tukena_editoitu%205122017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Toim. Teemu Makkonen. Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kansalaisareena 2023a. Vapaaehtoiselle. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. Viitattu 25.8.2023. <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/>
- Kansalaisareena 2023b. Aloittavan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin opas. Vapaaehtoisen motiivit ja motivointi. Viitattu 16.9.2023. <https://kansalaisareena.fi/aloitavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/vapaaehtoisten-motiivit-ja-motivointi/>
- Kansalaisareena 2023 c. Aloittavan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin opas. Vapaaehtoisen tukeminen, koulutus ja kiittäminen. Viitattu 18.10.2023. <https://kansalaisareena.fi/aloitavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/vapaaehtoisten-tukeminen-koulutus-ja-kiittaminen/>
- Karreinen, Lari & Halonen, Maria & Tennilä, Meri 2010. (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Visio
- Kuuluvainen, Salla 2015. Vapaaehtoistyön rakennuspuita. Teoksessa Vapaaehtoistyön johtaminen. Kustantaja: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry. Lönberg: Helsinki.
- Lehtonen, Heikki 2020. Kansalaisyhteiskunta verkkosivu: Mikä on yhteisö? Viitattu 24.8.2023 <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mika-on-yhteiso/>

- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara. 3. Vapaaehtoistoiminnan ideologia ja eettiset kysymykset. Kansalaisareena ry. Omaehtoisen kehityksen julkaisuja. Sarja B, Vapaaehtoistoiminta 1/97.
- Martela, Frank 2015. Mikä ihmeen sisäinen motivaatio: Valonöörit. Cummerus Kustannus Oy.
- Metsämuuronen, Jari 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Methelp Ky.
- Murto, Kari 2014. Yhteisöllisyydestä. Suomen Yhteisöakatemia Oy. Viitattu 8.10.2023. <https://www.sya.fi/yhteisollisyydesta/>
- Murto, Pasi 2023. Suullinen tiedonanto 28.10.2023.
- Oulunjokilaakson Pelastuskoirat Ry 2023. Pelastuskoiratoiminta. Viitattu 8.11.2023. <https://ouunjokilaaksonpelastuskoirat.webnode.fi/yhteystiedot/>
- Punainen Risti 2008. Vapaaehtoistoiminnan linjaus. Viitattu 24.11.2024. <https://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/tiedostolataukset/Vapaaehtoistoiminnan%20linjaus.pdf>
- Reuna, Sanna 2022. Aivoliitto.fi verkkosivun artikkeli. Hyvää oloa vapaaehtoistoiminnasta. Viitattu 8.11.2023. <https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys-lehti/artikkelit/hyvaa-oloa-vapaaehtoistoiminnasta/#0c908b63>
- Soininen, Mika, 2023. Suullinen tiedonanto 3.10.2023.
- Suomen Palveluskoiraliitto ry 2021a. Pelastuskoiratoiminta - hälytysryhmät. Viitattu 7.11.2023. <https://www.palveluskoiraliitto.fi/pelastuskoiratoiminta/halytysryhmat.html>
- Suomen Palveluskoiraliitto ry 2021b. Pelastuskoiratoiminta – koulutus. Viitattu 25.8.2023. <https://www.palveluskoiraliitto.fi/pelastuskoiratoiminta/pelastuskoiratoiminta-koulutus-voimassa-1.1.2021-alkaen.html>
- Suomen Palveluskoiraliitto ry 2023 c. Liiton toiminta. Viitattu 25.8.2023. <https://www.palveluskoiraliitto.fi/palveluskoiraliitto-ry/liiton-toiminta.html>
- Suomen Palveluskoiraliitto ry 2023d. PEKO-toiminta. Viitattu 25.8.2023. <https://www.palveluskoiraliitto.fi/pelastuskoiratoiminta.html>
- Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023. Hälytyskelpoisuus. Viitattu 7.11.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/toiminta/halytystoiminta/halytyskelpoisuus/>
- Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023. Vuosikertomus 2022. Viitattu 25.8.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Vuosikertomus-2022-SPeKL-final.pdf>
- Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023. Strategia 2023–2025. Viitattu 25.8.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/liitto/strategia/>
- Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023. Liitto. Viitattu 25.8.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/liitto/>
- Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2023. Koulutuspolku. Viitattu 25.8.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/koulutuspolku/>

Suomen Pelastuskoiraliitto ry 2022. Toiminta. Vuosikertomus 2022. Viitattu 25.8.2023. <https://pelastuskoiraliitto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Vuosikertomus-2022-SPeKL-final.pdf>

Tennilä, Meri 2010. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Teoksessa Lari Karreinen, Maria Halonen & Meri Tennilä (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Visio.

Vapaaehtoistyö.fi 2023. Vapaaehtoistoinnalla-vaikutetaan-omaan-elamaan-ja-ymparoivaan-yhteiskuntaan. Vapaaehtoistyö.fi verkkosivut. Viitattu 16.9.2023. <https://vapaaehtoistyö.fi/experiences/vapaaehtoistoinnalla-vaikutetaan-omaan-elamaan-ja-ymparoivaan-yhteiskuntaan>

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu 2023. Tämä on Vapepa. Viitattu 25.8.2023. <https://vapepa.fi/tama-on-vapepa/>

Haastattelut

Murto, Pasi 2023. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Vapepa-johtaja. Teams -haastattelu 28.9.2023. Haastattelija: Marjo Mattila

Mika, Soininen 2023. Pelastuskoiraliiton toiminnanjohtaja. Teams -haastattelu 3.10.2023. Haastattelija: Marjo Mattila

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset, Mika Soininen

Kuka olet?

Millaisen kuvailisit Pelastuskoiratoimintaa vapaaehtoistoimintana? Eroaako se muusta vapaaehtoistoiminnasta?

Miten vapaaehtoisten jäsenten määrä on muuttunut viime vuosien aikana Pelastuskoiraliitossa?

Miten sitoutuminen näkyy pelastuskoiratoiminnassa tänä päivänä verrattuna aikaisempiin vuosiin?

Mitä haasteita on toimintaan sitoutumisessa?

Miten liitto tukee yhdistyksiä liiton strategisia tavoitteita kohti?

Onko liitolla jotain toimintamuotoja, joilla motivoidaan yhdistyksiä (ulkoisen ja/tai sisäisen motivoinnin keinoja)?

Saavatko tavalliset harrastajat vaikuttaa liitossa tehtäviin päätöksiin? Miten?

Kentältä saamasi kokemusten pohjalta, millaisia haasteita on pienillä yhdistyksillä, entä isoilla?

Miten liitto tukee yhdistyksiä mahdollisten haasteiden kanssa?

Millaisia haasteita mielestäsi on uusien jäsenten rekrytoinneissa?

Mitkä asiat näet merkityksellisenä pelastuskoiratoiminnassa yksilölle sekä yhteiskunnalle?

Miten mielestäsi pelastuskoiratoiminnan merkityksellisyyttä saataisiin vahvistettua yhteiskunnallisesti?

Liite 2. Haastattelukysymykset, Pasi Murto

Kuka olet?

Millaisen kuvailisit vapaaehtoistoiminnan luonnetta SPR:llä ja Vapepalla?

Miten vapaaehtoisten jäsen määrä on muuttunut viime vuosien aikana SPR:llä / Vapepalla?

Osaatko sanoa syytä?

Miten mielestäsi sitoutumisen aste näkyy vapaaehtoistoiminnassa tänä päivänä verrattuna aikaisempiin vuosiin?

Mitkä ovat vapaaehtoistyöhön sitoutumisen haasteet?

Millaisilla toimintamalleilla Vapepan ja SPR:N toiminnassa motivoidaan vapaaehtoisia pysymään aktiivisina toimijoina?

Millaiset keinot olet huomannut toimivan motivoimiseen ja sitouttumiseen

Miten teillä Vapepan ja SPR:n toiminnassa rekrytoidaan uusia vapaaehtoisia?

Mitkä seikat koet haasteeksi rekrytoinnissa?

Entä, mitkä asiat ovat mielestäsi haasteellisia pienempien yhdistysten toiminnassa, entä isojen?

Oletko saanut palautetta / kuullut ajatuksia vapaaehtoistyöstä ja sen merkityksestä heille itselleen ja millaista?

Millaisena itse koet vapaaehtoistyön tekemisen?

Liite 3. Pelastuskoiraharrastajille tehdyn kyselyn kysymykset

1. Sukupuoli
2. Ikä
3. Kuinka kauan olet harrastanut pelastuskoiratoimintaa?
4. Kuinka paljon aikaa pelastuskoiratoiminta vie sinulta keskimäärin viikossa?
5. Kuinka monta jäsentä yhdistyksessänne on?
6. Kuulutko hälytysryhmään?
7. Tullessasi mukaan toimintaan, saitko riittävästi tietoa seuraavista asioista?
 - yhdistyksen toimintatavoista
 - pelastuskoiratoiminnan luonteesta
 - miten koulutuspolku etenee
 - yhdistyksen säännöistä
8. Mistä sait tietoa?
9. Mitä tietoa olisit halunnut saada lisää?
10. Miten arvotat seuraavat tavoitteet?
 - olla mukana yhteisöllisessä toiminnassa
 - kouluttaa koirani viranomaistarkastetuksi
 - kehittää itseään ja halu oppia uusia taitoja
 - harrastella koirani kanssa ilman Virta-tavoitteita
 - oppia kartturointitaitoja
 - toimia pelastuskoirayhdistyksen hallituksessa

- auttaa muita pääsemään tavoitteisiinsa
- sitoutua pelastuskoiratoimintaan täysipainoisesti
- saada harrastaa pelastuskoiratoimintaa osana muita harrastuksia
- saada vaikuttaa yhdistyksessä tehtäviin päätöksiin
- edetä yhdistyksen toiminnassa erilaisten koulutusten myötä, esimerkiksi kouluttajaksi, ryhmänjohtajaksi tai testaajaksi
- harrastaa rivijäsenenä ilman tavoitteita edetä esimerkiksi kouluttajaksi, ryhmänjohtajaksi tai testaajaksi
- kiinnostus Vapepa-johtajaksi tai valmiuspäivystäjäksi

11. Mitkä asiat motivoivat sinua pelastuskoiratoiminnassa?

- halu auttaa
- ystävät
- yhteiset saunaillat
- erilaiset koulutukset
- halu oppia uutta
- saada huomionosoitus yhdistyksen eteen tehdystä työstä
- pelastuskoiratoiminnasta saatu merkityksellisyden tunne
- toiminnasta saatu positiivinen palaute
- yhdistyksen eteen tehdystä työstä saatu hyvä maine
- mahdollisuus toteuttaa itseään
- mahdollisuus päättää asioista
- vastuu
- monipuoliset tehtävät toiminnassa
- omistajuuden tunne
- pelastuskoiratoiminnan arvot
- luottamus ja turvallisuuden tunne
- hyvät henkilökiemiat
- halu ulkoilla

12. Mitä motivointiin liittyviä toimintamuotoja yhdistyksessänne on?

- yhteiset saunaillat
- yhdistyksen yhteiset ryhmäyttämistapahtumat
- yhdistyksen järjestämät leirit ja koulutukset
- hyvästä menestyksestä jaettavat huomionosoitukset

- helppo ja selkeä toimintamalli aloittelijoille
 - kaikilla jäsenillä mahdollisuus vaikuttaa yhdistyksen päätöksiin ja toimintaan
 - tavoitteita kohti edetessä on laadittu etenemismalli, esimerkiksi maali -> apuohjaaja -> hälyharjoitukset koiran kanssa
13. Mitä muita motivointiin liittyviä toimintamuotoja yhdistyksessänne on?
14. Oletko kokenut voivasi vaikuttaa yhdistyksen päätöksiin tai toiminnan kulkuun?
15. Onko sinulle selvillä omat oikeutesi ja velvollisuutesi yhdistyksessä?
16. Oletko koskaan tähän asti ajatellut lopettavasi pelastuskoiratoiminnan?
17. Mitkä seikat vaikuttaisivat syyksi lopettaa toimintasi?
- ajan puute
 - perhesyyt
 - koiran ominaisuudet
 - henkilökohtaiset ominaisuudet
 - yhdistyksen sisäiset ristiriidat
 - liian korkealle asetetut tavoitteet yhdistyksen ja liiton puolelta
18. Kuinka merkityksellisiä seuraavat seikat voisivat olla lopettaa toiminta?
- henkilökemiat
 - liian korkeat tavoitteet
 - näkemuserot jäsenten kesken
 - toimintaa ei ole riittävästi yhdistyksessä
 - toimintaa on liian paljon yhdistyksessä
 - ajan puute
 - liian paljon vastuuta toiminnasta
 - liian vähän valtaa päättää asioista
19. Koetko yhdistyksessäsi olevan sisäisiä ristiriitoja?
20. Mikäli vastasit kyllä, mistä luulet niiden johtuvan?
21. Miten itse koet oman turvallisuuden- ja luottamuksen tunteen toiminnassa?
22. Miten koet sisäisten ristiriitojen vaikuttavan oikeilla etsinnöillä?
23. Miten mielestäsi mahdollisiin sisäisiin ristiriitoihin voitaisiin vaikuttaa?
Kerro kaksi toimintatapaa.

24. Mikäli koirasi ei soveltuisi pelastuskoiraksi tai sinulla ei olisi koiraakaan lainkaan, olisitko silti mukana toiminnassa?
25. Jos vastasit kyllä, millaiset tehtävät kiinnostaisivat sinua?
26. Miten merkityksellisenä itse koet oman vapaaehtoistoimintasi?
27. Miten mielestäsi pelastuskoiratoiminnan merkityksellisyyttä saataisiin vahvistettua?
- vahvistamalla hälyryhmiä erilaisten koulutusten avulla laadun takaamiseksi
 - hälyryhmän jäsenten lukumäärää lisäämällä
 - pelastuskoiratoiminnan tunnettavuutta lisäämällä erilaisissa tapahtumissa
 - yhteistyön lisäämisellä viranomaisten kanssa
 - saamalla uusia harrastajia mukaan toimintaan
 - me-henkeä lisäämällä
 - lisäämällä jäsenille mahdollisuuksia vaikuttaa koko yhdistyksen toimintaan
28. Onko vapaaehtoistyö muuttanut sinua ihmisenä?
29. Mikäli vastasit edelliseen kyllä. Miten?
30. Miten kehittäisit yhdistyksen toimintaa edellisten teemojen pohjalta?